

Nota van Beantwoording Zienswijzen Gaswinning Oppenhuizen

Versie 12 september 2016

Kenmerk 16111509

Colofon

Projectnaam	Gaswinning Oppenhuizen
Projectnummer	212x01209
Versienummer	12 september 2016
Locatie	Oppenhuizen
Bevoegde gezagen	Minister van Economische Zaken Minister van Infrastructuur en Milieu College van dijkgraaf en heemraden van Wetterskip Fryslân Gedeputeerde Staten van Provincie Fryslân Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Súdwest-Fryslân Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Littenseradiel
Losse bijlage(n)	--
Auteurs	Dré van den Elzen (Ministerie van Economische Zaken) Jasmijn van Tilburg (BRO) Fabian Tjihof (BRO)

Inhoud

Colofon—3

1 Inleiding—5

Wijze van behandeling zienswijzen

2 Behandeling zienswijzen die op alle ontwerpbesluiten betrekking hebben—7

3 Behandeling zienswijzen die betrekking hebben op een specifiek ontwerpbesluit—54

4 Overzicht wijzigingen—64

4.1 Wijzigingen als gevolg van ontvangen zienswijzen

4.2 Ambtshalve wijzigingen

4.2.1 Ambtshalve wijzigingen in het inpassingsplan

4.2.2 Ambtshalve wijzigingen in de uitvoeringsbesluiten

1 Inleiding

Van vrijdag 25 maart tot en met maandag 9 mei 2016 hebben de ontwerpbesluiten met onderliggende stukken voor de gaswinningslocatie en de pijpleiding voor het project Gaswinning Oppenhuizen ter inzage gelegen. Een ieder kon naar aanleiding van de ontwerpbesluiten een zienswijze indienen. Op de ontwerpbesluiten zijn binnen de zienswijzentermijn in totaal 127 zienswijzen binnengekomen - waarvan 111 geheel uniek - en daarnaast 5 reacties van overheden. De zienswijzen zijn integraal opgenomen in de inspraak- en reactiebundel 'Zienswijzen en reacties Gaswinning Oppenhuizen'. Deze bundel is in te zien op <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/bureau-energieprojecten/gaswinning/gaswinning-oppenhuizen>. De ontvangen zienswijzen zijn geregistreerd. Aan de indieners is een ontvangstbevestiging gezonden met daarin een registratienummer. Met de opzoektabel in de bundel kan bij het ontvangen registratienummer het bijbehorende zienswijzenummer worden opgezocht.

In deze Nota van Beantwoording Zienswijzen Gaswinning Oppenhuizen zijn de ingediende zienswijzen samengevat en beantwoord. Er is tevens aangegeven of en hoe met de zienswijzen rekening is gehouden. Omdat het aantal ontvangen zienswijzen groot is en er sprake is van zeer veel zienswijzen met een inhoudelijk zelfde strekking, is gekozen voor een thematische behandeling.

Wijze van behandeling zienswijzen

Alle zienswijzen waarin niet specifiek is aangegeven op welk ontwerpbesluit deze betrekking heeft, zijn thematisch behandeld in hoofdstuk 2 van deze Nota. De thema's zijn:

1. Nut en noodzaak
2. Procedure
3. Bodemdaling / aardbeving
4. (Externe) veiligheid
5. Leefomgeving
6. Landschap en cultuurhistorie
7. Natuur
8. Schadebeleid
9. Overig

De zienswijzen in hoofdstuk 2 hebben daarmee op alle ontwerpbesluiten betrekking. Alle thema's die in de zienswijzen zijn benoemd, komen aan de orde.

In hoofdstuk 3 zijn de zienswijzen behandeld die specifiek zien op een bepaald ontwerpbesluit. Daarbij is de volgorde aangehouden zoals de ontwerpbesluiten zijn weergegeven op de website <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/bureau-energieprojecten/gaswinning/gaswinning-oppenhuizen>.

Achtereenvolgens worden zienswijzen behandeld ten aanzien van:

10. Instemmingsbesluiten winningsplan en meetplan
11. Omgevingsvergunning mijnbouwlocatie
12. Watervergunning mijnbouwlocatie
13. Inpassingsplan

Hoofdstuk 4 geeft de wijzigingen weer in de besluiten die zijn doorgevoerd ten behoeve van de definitieve besluitvorming inzake het project Gaswinning Oppenhuizen.

De behandeling van de zienswijzen geschiedt in tabelvorm. De tabel bestaat in principe uit vier kolommen. De eerste kolom geeft aan elk onderdeel uit de zienswijzen een eigen nummer. Dat nummer bestaat uit een cijfer gekoppeld aan het thema/ontwerpbesluit en een letter voor elk onderdeel zodat op eenvoudige wijze kan worden gezocht en verwezen naar een specifiek onderdeel. In de tweede kolom zijn de zienswijzennummers van de indieners opgenomen. In de derde kolom is aangegeven of het om het onderdeel gaat, de beantwoording van dat onderdeel of de conclusie per thema. In de vierde kolom is het betreffende onderdeel van de zienswijzen samengevat en van een antwoord voorzien.

Bij de zienswijzen in hoofdstuk 3 (specifiek ziend op een bepaald besluit) wordt in een enkel geval als zienswijze verwezen naar zienswijzen die al in hoofdstuk 2 zijn opgenomen als algemene zienswijze. Dit is gedaan om de consistentie te waarborgen voor zienswijzen die zowel een algemeen karakter hebben als ook doelen op een specifiek besluit, en om onnodige tekstuele dubbelingen in deze Nota van Beantwoording te voorkomen. In deze gevallen wordt voor zowel de zienswijzen als ook voor de antwoorden daarop verwezen naar hetgeen hierover is opgenomen in hoofdstuk 2.

Bij de conclusie is per thema aangegeven of dit leidt tot een wijziging in een of meer van de ontwerpbesluiten.

2 Behandeling zienswijzen die op alle ontwerpbesluiten betrekking hebben

Nr.	Indiener	Onderdeel	Onderwerp
1			<i>Nut en noodzaak</i>
1a	9, 16, 17, 25, 26, 27, 28, 30, 40, 49, 50, 54, 56, 60, 63, 67, 68, 69, 73, 75, 76, 80, 81, 83, 84, 86, 90, 91, 93, 96, 97, 98, 100, 103, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115	Zienswijze	De gaswinning in Oppenhuizen is niet verantwoord. De geringe gasopbrengst op de locatie Oppenhuizen staat niet in verhouding tot de gevolgen die het project heeft voor de burgers woonachtig in het winningsgebied. Het project brengt risico's en daarmee sociale onrust met zich mee. Gaswinning is onwenselijk gezien ervaringen uit het verleden. Het project moet daarom geen doorgang vinden.
		Antwoord	Het geheel aan ontwerpbesluiten toont aan dat de gaswinning Oppenhuizen verantwoord is en dat het project, onder de gestelde randvoorwaarden, doorgang kan vinden. Mede doordat de bodemdaling door deze gaswinning beperkt en de kans op aardbevingen verwaarloosbaar is, zijn de risico's beperkt en zullen burgers en bedrijven in het winningsgebied hier naar verwachting geen hinder van ondervinden. Mocht iemand toch een vermoeden van mijnbouwschade hebben, dan kan deze persoon zich melden bij het landelijk loket mijnbouwschade, dat per 1 januari 2017 operationeel zal zijn. Via dit loket zal de klacht dan vervolgens in behandeling worden genomen. Dit kan leiden tot een inhoudelijke beoordeling

			<p>hiervan door de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) of een andere onafhankelijke commissie, waarbij (voorafgaand aan de gaswinning uitgevoerde) bouwkundige vooropnames (nulmetingen aan gebouwen) kunnen helpen bij het achterhalen van de oorzaak van de schade. Voor het Nederlandse 'kleine velden'-beleid geldt het spreekwoord "vele kleintjes maken een grote". Alhoewel voor veel kleine velden geldt dat het om relatief kleine wingebieden gaat, leveren alle kleine velden tezamen een aanzienlijke bijdrage aan de jaarlijkse Nederlandse gasproductie. Zo werd, zoals gemeld in de brief aan de Tweede Kamer van 6 november 2015, in 2014 in totaal circa 66 miljard m³ gas geproduceerd, waarvan bijna 24 miljard m³ afkomstig was uit de kleine velden, waarvan circa 15 miljard m³ offshore.</p>
1b	9	Zienswijze	<p>Vermilion geeft aan dat de gaswinning Oppenhuizen goed is voor de werkgelegenheid. Dit is onjuist. Er wordt slechts tijdelijk werkgelegenheid gecreëerd met de aanleg van de pijpleiding richting Franeker. Het bouwen van de gaswinningsinstallatie is specialistisch werk en zal geen banen opleveren. Er is geen sprake van structurele werkgelegenheid omdat met de monitoring van het systeem zodra het draait slechts een zeer gering aantal personen gemoed is daar het om een onbemande installatie gaat.</p>
		Antwoord	<p>Indiener van deze zienswijze refereert aan een uitspraak van Vermilion. Het aspect van werkgelegenheid vanwege de gaswinning Oppenhuizen heeft als zodanig geen rol gespeeld bij de gemaakte afwegingen door de bevoegde gezagen.</p> <p>In algemene zin geldt dat het belang voor de werkgelegenheid door de gaswinning vanuit de kleine velden voor ieder klein veld afzonderlijk moeilijk is te beoordelen. Op nationaal niveau zijn ruim 3.000 mensen werkzaam bij de bedrijven die actief zijn in de opsporing en winning van olie en gas in Nederland. Daarnaast leiden deze activiteiten in Nederland nog tot circa 13.000 banen bij dienstverlenende en toeleverende bedrijven (www.nogepa.nl/olie-en-gas/samenleving, 12 september 2016).</p>
1c	9	Zienswijze	<p>Gezien het feit dat de hoeveelheid te winnen gas in Oppenhuizen laag is, vermoedt indiener dat er meer achter zit: Na het toestaan van de gaswinning Oppenhuizen zal het gasveld in Woudsend aan de beurt zijn, daarvoor liggen de meeste leidingen dan al klaar.</p>
		Antwoord	<p>Eventuele plannen van Vermilion voor activiteiten bij Woudsend maken geen onderdeel uit van de thans aan de orde zijnde besluitvorming.</p> <p>Overigens beschikt Vermilion voor grote delen van Friesland over de vergunningen om aardgas op te sporen en te ontwikkelen. Vermilion werkt continu aan het opsporen en daar waar mogelijk in</p>

			productie brengen van nieuwe kleine velden zoals bijvoorbeeld Woudsend.
1d	3, 26, 27, 30, 40, 54, 56, 61, 63, 67, 68, 69, 73, 81, 83, 84, 85, 87, 89, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 106, 107, 109, 111, 115	Zienswijze	Er zijn alternatieven voor de gaswinning in Oppenhuizen. Er kan bijvoorbeeld gas worden ingekocht van andere gebieden of op andere locaties in Nederland gas worden gewonnen. Ook zal de winning van fossiele brandstoffen moeten worden verminderd omdat moet worden ingezet op energie van duurzame energiebronnen zoals afgesproken in het klimaatakkoord. Bij de Urgenda Klimaatzaak op 24 juni 2015 heeft de rechter de Nederlandse Staat verplicht om maatregelen te nemen tegen klimaatverandering. En onlangs, op 4 maart 2016, was er de uitspraak van De Nederlandsche Bank, dat het tijdig terugdringen van het investeren in fossiele brandstof noodzakelijk is voor een gezonde lange termijn economie. Het beleid voorziet dus in een drastische afname van inzet van eigen gas en Nederland zal de komende decennia in steeds grotere mate een netto gasimporteur worden. Er is geen onderbouwing van de nut en noodzaak van de exploitatie van dit soort kleine gasvelden.
		Antwoord	In het Energierapport 2015 is de 'lange termijn'-visie ten aanzien van de Nederlandse brandstofmix, inclusief de transitie naar een duurzame energievoorziening, uiteengezet. Het in productie brengen van hernieuwbare energiebronnen maakt daar onderdeel van uit. Op dit moment is de Nederlandse energievoorziening nog voor 94% afhankelijk van fossiele brandstoffen (olie, gas, steenkool). Van de fossiele brandstoffen is aardgas de schoonste fossiele brandstof, met de minste CO2-uitstoot en dus het minst belastend voor het klimaat. In de transitie naar duurzaam hebben we aardgas – voor het verwarmen van een groot deel van de huizen en het realiseren van een betrouwbare elektriciteitsvoorziening - de komende decennia nog steeds nodig. Veilige gaswinning – ook uit de kleine velden - tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten draagt bij aan de Nederlandse onafhankelijkheid op het gebied van energie, aan inkomsten voor de overheid en aan economische activiteit in de regio.
1e	3, 27, 33, 69	Zienswijze	Vermilion gebruikt de gaswinning in Oppenhuizen om haar eigen vermogenspositie te handhaven en/of te verbeteren. Het bedrijf is alleen op winst belust. De overheid laat zich bespelen.
		Antwoord	Vermilion is een commerciële mijnbouwonderneming. Zoals alle commerciële bedrijven streeft ook Vermilion naar het maken van winst. Daarbij hecht Vermilion nadrukkelijk ook belang aan het op zorgvuldige wijze omgaan met de omgeving.

			Het Rijk stimuleert – als opsteller van het 'kleine velden'-beleid – Vermilion juist in de uitvoering van haar activiteiten, voor zover deze veilig en binnen alle vanuit wet- en regelgeving geldende randvoorwaarden uitgevoerd kunnen worden. Circa 70% van de opbrengsten vloeien (o.a. via EBN) terug naar de Nederlandse Staat. De rijksoverheid participeert dus in het project.
1f	68	Zienswijze	Vermilion wil gas winnen door gebruik te maken van een licentie tot mijnbouwgebied, die midden jaren 70 van de vorige eeuw, dus ruim 40 jaar geleden, is afgegeven. Deze is verjaard, zeker gezien het voortschrijdend inzicht over de gevolgen van gaswinning.
		Antwoord	Vermilion is vergunninghouder van de winningsvergunning Zuid-Friesland-III, die loopt tot 19 april 2030; van verjaring is dus geen sprake. Voortschrijdende inzichten over de gevolgen van gaswinning zijn, mede naar aanleiding van de Kabinetsreactie op het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid over de aardbevingsrisico's in Groningen, betrokken bij de totstandkoming van de (ontwerp)besluiten voor dit project.
1g	55, 81, 97, 99	Zienswijze	De omvang van de gaswinning is onzeker.
		Antwoord	Vermilion heeft de volumetrische GIIP (Gas Initially In Place) geraamd op 0,3 miljard Nm ³ (Normaal Kubieke Meter) voor het Oppenhuizen aardgasvoorkomen. Dit betekent dat Vermilion inschat dat er op dit moment in totaal 300 miljoen Nm ³ gas in het Oppenhuizen aardgasvoorkomen aanwezig is. Het winningspercentage wordt geschat op 20% tot 60%. Staatstoezicht op de Mijnen (Sodm) en TNO Adviesgroep EZ (TNO) constateren dat de bandbreedte voor het winningspercentage erg ruim is. Voor dit type reservoirgesteente is het echter moeilijk te voorspellen hoeveel gas er uiteindelijk geproduceerd zal worden. Daarom is de genoemde bandbreedte uit het oogpunt van "planmatig beheer" niet onrealistisch.
		Conclusie	De zienswijzen geven geen aanleiding tot het wijzigen van een of meerdere ontwerpbesluiten.
2			<i>Procedure</i>
2a	1	Zienswijze	Bij de kennisgeving van de ter visie legging van de ontwerpbesluiten voor het project Gaswinning Oppenhuizen in de Leeuwarder Courant van 23 maart 2015 is op de bijbehorende kaart gebruik gemaakt van de Nederlandse namen en niet van de officiële Friese namen.

		Antwoord	Bij de publicatie van de kennisgeving in de Leeuwarder Courant is niet doelbewust afgezien van de officiële Friese plaatsnamen. Aan het belang of de geldigheid van de kennisgeving voor het project gaswinning Oppenhuizen doet het wel of niet gebruiken van de officiële Friese plaatsnamen in de advertentie in de Leeuwarder Courant echter geen afbreuk. Er geldt geen wettelijke verplichting om de Friese namen te gebruiken.
2b	9, 28, 49, 66, 76, 91	Zienswijze	Door alle besluiten in een Rijkscoördinatieregeling te vangen, wordt de burger, de lokale overheid en het provinciaal bestuur alle inspraak ontnomen. Doordat de Crisis- en herstelwet van toepassing is, wordt het beroepsrecht van decentrale overheden tegen besluiten van de centrale overheid ingeperkt. Deze worden onterecht buitenspel gezet, terwijl de effecten uitsluitend decentraal zullen optreden. Verzoek van een van de indieners is het regime van de Chw niet (meer) van toepassing te laten zijn op de besluitvorming, danwel een beroepsmogelijkheid voor decentrale overheden te creëren.
		Antwoord	De besluitvorming voor de gaswinning Oppenhuizen valt op basis van artikel 141a van de Mijnbouwwet onder de rijkscoördinatieregeling (RCR). Hierdoor is in dit geval ook de Crisis- en herstelwet van toepassing. De strekking van de Crisis- en herstelwet is voor alle betrokken partijen, inclusief EZ als coördinerend bevoegd gezag, een gegeven. Dit betreft onder andere het feit dat decentrale overheden niet in beroep kunnen gaan tegen de definitieve besluiten. De oproep tot wijziging van de Crisis- en herstelwet valt buiten de scope van het project gaswinning Oppenhuizen. Verder is in het voortraject nadrukkelijk geluisterd naar de burger en de decentrale overheden. Centraal in een RCR-procedure staat namelijk een zorgvuldige omgang met de diverse betrokken partijen in de omgeving van het project. Juist door alle besluiten te coördineren kan een integrale afweging gemaakt worden. Daarnaast is, zoals wettelijk voorgeschreven, het voorontwerp-inpassingsplan voor de aardgasleiding Oppenhuizen-Ried2 voor een reactie toegestuurd aan de provincie, de 3 betrokken gemeenten en Wetterskip Fryslân; zowel naar de bestuurders als ook naar de gemeenteraden en Provinciale Staten. Ook is, in lijn met de Kabinetsreactie op het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid over de aardbevingsproblematiek in Groningen, in het voortraject van dit project, door EZ als coördinerend bevoegd gezag en Vermilion, nadrukkelijk gesproken met onder andere omwonenden, de gemeente Súdwest-Fryslân en de provincie Fryslân. In dit verband zijn in Oppenhuizen in 2015 door Vermilion twee informatiebijeenkomsten georganiseerd en in april 2016 door EZ nog één. Dit alles om ook op lokaal niveau zorg te dragen voor een goede informatievoorziening en -uitwisseling die is afgestemd op de zorgen die lokaal leven en om, waar mogelijk,

			<p>tegenoet te komen aan specifieke lokale behoeften. Mocht iemand vinden dat de definitieve besluiten hier onvoldoende aan tegemoetkomen, dan bestaat tot slot nog de mogelijkheid om hiertegen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State in beroep te gaan.</p> <p>De stelling dat door alle besluiten te vangen in een Rijkscoördinatierегeling, de burger, de lokale overheid en het provinciaal bestuur alle inspraak wordt ontnomen, wordt dan ook niet onderschreven.</p>
2c	9	Zienswijze	<p>De Commissie Bodemdaling Aardgaswinning Friesland werkt aan een overeenkomst met Vermilion, Wetterskip Fryslân en de Provincie waar Vermilion nog zal toetreden. Graag zou indiener hier ook een vertegenwoordiging zien van de directe burgers uit de naaste omgeving. Denk aan Dorpsbelang Oppenhuizen.</p>
		Antwoord	<p>Het is de intentie van Vermilion om de Overeenkomst Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân te ondertekenen; dan geeft Vermilion mandaat aan de Commissie bodemdaling aardgaswinning Fryslân om haar eigen werkwijze te volgen om te komen tot een beoordeling van individuele claims en vragen aan deze Commissie. Of de Commissie derde partijen hierin om een rol vraagt, is ter beoordeling van de Commissie.</p>
2d	45, 46, 52, 70, 79	Zienswijze	<p>Er is geen samenvatting van het totale plan zoals het ter inzage is gelegd voor het publiek beschikbaar. Indieneren zeggen dat het plan niet ter inzage is gelegd in wijkcentrum It Harspit in Oppenhuizen of in een wijkcentrum in Sneek. De informatievoorziening voor het publiek is mondjesmaat. Communicatie laat te wensen over, omdat indieneren de kosten-batenanalyse over het plan hebben moeten vinden op de Canadese algemene website van Vermilion.</p>
		Antwoord	<p>Alle ontwerpbesluiten voor het project gaswinning Oppenhuizen en de onderliggende documenten hebben – zoals aangegeven in de kennisgeving die is gepubliceerd in de Staatscourant en in diverse lokale en regionale bladen - fysiek ter inzage gelegen bij de Gemeente Súdwest-Fryslân (Marktstraat 15, Sneek) en bij de Provincie Fryslân (Tweebaksmarkt 52, Leeuwarden). Daarnaast waren alle stukken in te zien via de website van bureau energieprojecten. De locaties voor de terinzagelegging zijn vooraf afgestemd met de betrokken decentrale overheden.</p> <p>Samenvattingen van het totale plan worden, vanuit zorgvuldigheid, normaal gesproken niet gemaakt. Dit omdat in een samenvatting per definitie bepaalde aspecten niet worden genoemd of vereenvoudigd worden weergegeven, hetgeen de lezer op het verkeerde been kan zetten. Dat dient voorkomen te worden.</p>

			<p>De kosten van de aanleg en instandhouding van het project worden gedragen door Vermilion en EBN. De financiële capaciteit van het project is bij de procedure tot verlening van de winningsvergunning Zuid-Friesland III getoetst.</p> <p>EBN ondersteunt en investeert met een substantieel belang van 40% in dit project. De winst uit deze activiteiten draagt EBN volledig af aan de Nederlandse Staat. EBN neemt alleen deel in olie- en gaswinningsprojecten nadat deze als economisch rendabel zijn beoordeeld. Vermilion voert projecten uit die van strategische waarde zijn, en/of die economisch rendabel zijn, en dit project voldoet aan beide voorwaarden. De investering omvat alle kosten voor de geplande werkzaamheden en tevens de gangbare toeslagen voor het financieel kunnen incasseren van tegenvallers in de uitvoering. De economische uitvoerbaarheid is hiermee verzekerd.</p> <p>Dat de informatievoorziening voor het publiek mondjesmaat zou zijn, wordt niet herkend. Zie hiervoor het antwoord op zienswijze 2b.</p>
2e	22	Zienswijze	<p>Indiener wenst dat Vermilion een goede communicatie met de betrokkenen verzorgt.</p>
		Antwoord	<p>Vermilion heeft aangegeven bij al haar activiteiten de intentie te hebben om, samen met vertegenwoordigers van de lokale bevolking, te zorgen voor een goede communicatie met de omgeving.</p>
2f	60, 85, 89, 95, 99, 101, 106	Zienswijze	<p>De gepubliceerde publieksversie van het winningsplan is voor indieners onbegrijpelijk. Het is voor hun niet mogelijk om zelf een mening te vormen over de risico's van de gaswinning en de pijpleiding.</p>
		Antwoord	<p>Voor de gaswinning Oppenhuizen is voor het eerst - in lijn met de aanbevelingen uit het OVV-rapport inzake Groningen en vooruitlopend op een wettelijke verplichting daartoe - het winningsplan voor advies toegestuurd aan de decentrale overheden. Dit heeft ertoe geleid dat personen en organisaties die niet vertrouwd zijn met winningsplannen en de daarin gangbare terminologie, gevraagd zijn om een advies. Dit heeft onder andere bij de Mijnraad en de Tcbb geleid tot de aanbeveling om de informatie uit het winningsplan, door een publieksvriendelijke uitleg, beter toegankelijk te maken voor niet-deskundigen. In het (ontwerp)instemmingsbesluit met het winningsplan heeft de Minister van EZ aangegeven hier bij toekomstige adviesverzoeken gehoor aan te zullen geven.</p> <p>Zie ook het antwoord op zienswijze 2b.</p>
2g	25	Zienswijze	<p>Het webadres waar de stukken kunnen worden ingezien is fout (bureau-energieprojecten.nl). Indiener stelt dat hierdoor de termijn van terinzagelegging en indiening van zienswijzen moet worden verlengd.</p>

		Antwoord	Op één plek in de kennisgeving is dit webadres inderdaad foutief weergegeven in de zin dat, zoals de indiener van de zienswijze terecht aangeeft, een letter "e" abusievelijk is weggefallen. Op andere plekken in dezelfde kennisgeving is dit webadres wel correct weergegeven. Alhoewel verschrijvingen in principe natuurlijk voorkomen dienen te worden, kon er in dit geval geen enkel misverstand bestaan over het juiste mailadres en was deze verschrijving dan ook geen aanleiding om de termijn van de terinzagelegging en voor de indiening van zienswijzen te verlengen.
2h	9, 28, 49, 91	Zienswijze	Het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid is slecht toegepast.
		Antwoord	De Kabinetsreactie op het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV) over de aardbevingsrisico's in Groningen is bij brief van 2 april 2015 toegestuurd aan de Tweede Kamer. Voor de gaswinning Oppenhuizen is gehandeld in lijn met deze Kabinetsreactie. Verder hebben indieners van deze zienswijzen niet nader aangeduid welke aspecten van het OVV-rapport slecht zijn toegepast, zodat een meer specifieke reactie hierop niet mogelijk is.
2i	41	Zienswijze	Indiener krijgt het gevoel alsof haar belang ondergeschikt is aan het belang van Vermillion.
		Antwoord	Bij de besluitvorming voor dit project is een integrale afweging gemaakt van alle belangen, conform de geldende wet- en regelgeving. De belangen van omwonenden spelen hierbij een belangrijke rol en zijn – getuige de nadrukkelijke betrokkenheid van omwonenden in de procedure, de instelling van het landelijk loket mijnbouwschade en de verplichting voor Vermillion tot het uitvoeren van een representatieve nulmeting aan gebouwen - zeker niet ondergeschikt aan het belang van Vermillion.
2j	54, 56, 67, 73, 84, 92, 100, 103, 115,	Zienswijze	Artikel 2.5b van het Bouwbesluit dient te worden uitgebreid met de vermelding van de provincie Friesland. In het betreffende artikel wordt nu alleen verwezen naar belasting op bouwwerken door aardbevingen als gevolg van gaswinning enkel in de provincie Groningen.
		Antwoord	Zie het antwoord op zienswijzen 2y en 13b. De oproep tot uitbreiding van art. 2.5b van het Bouwbesluit zodat de provincie Friesland hier ook onder valt, valt buiten de scope van het project gaswinning Oppenhuizen.
2k	56, 60, 67, 68, 73, 75,	Zienswijze	Om de balans te herstellen tussen overheid en burger zodat er vertrouwen kan worden terug-gewonnen, dient een partij die minder belangen heeft bij de gaswinning (dus een andere partij dan EZ,

	84, 88		SodM, TNO en TCBB) onderzoek te laten doen, met toegang tot de volledige beschikbare informatie en waarin de nieuwste ervaringen, kennis en methoden worden meegenomen. Het verzoek is om het rapport 'Bodembeweging door gaswinning Oppenhuizen' van ir. A.P.E.M. Houtenbos mee te nemen in de overweging en al dan niet als aanleiding te gebruiken om een nader onderzoek te doen, waarin ook de kennis van burgers e.d. kan worden ingebracht.
		Antwoord	<p>In zowel de door de Minister van EZ op 1 februari 2016 aan de Tweede Kamer gestuurde visie op omgevingsmanagement als in de Kabinetsreactie van 2 april 2015 op het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid over de aardbevingsrisico's in Groningen, worden concrete toezeggingen gedaan die zijn bedoeld om het vertrouwen van de burger in de overheid te herstellen. Instanties als Sodm, TNO en Tcbb zijn onafhankelijk en worden niet als belanghebbende partijen gezien.</p> <p>Het rapport 'Bodembeweging door gaswinning Oppenhuizen' van de heer Houtenbos is nadrukkelijk meegenomen in de overweging. De Minister van EZ heeft in dat verband SodM en TNO gevraagd om een reactie op het rapport van de heer Houtenbos. Daaruit is gebleken dat SodM en TNO de uitkomsten van de contra-expertise van de heer Houtenbos niet aannemelijk achten en dan ook geen aanleiding hebben gezien tot het herzien van hun eerder uitgebrachte advies over het winningsplan Oppenhuizen. In het eerdere advies van SodM en TNO werd geconcludeerd dat de bodemdalings- en aardbevingsprognoses zoals opgenomen in het winningsplan Oppenhuizen zijn geverifieerd en reëel bevonden en dat het risico van schade gering is, dat de te verwachten bodemdaling door gaswinning uit het Oppenhuizen aardgasvoorkomen betrekkelijk gering is en aan het einde van de gaswinningsperiode van 14 jaar minder dan 2 centimeter zal bedragen, en dat de kans op aardbevingen als gevolg van de gaswinning uit het Oppenhuizen aardgasvoorkomen verwaarloosbaar is.</p> <p>Een uitgebreidere uiteenzetting van de reactie van SodM en TNO op het rapport van de heer Houtenbos is te vinden in het antwoord op vraag 2 in de brief van de Minister van EZ aan de Tweede Kamer van 20 juni 2016 ter beantwoording van Kamervragen over het bericht "Grond bij Oppenhuizen zakt veel meer bij gaswinning" (Tweede Kamer, Vergaderjaar 2015-2016, Aangangsels van de Handelingen 2885) evenals in het onderliggende TNO-rapport van 12 juli 2016 (AGE 16-10.068).</p>
21	54, 56, 67, 73, 84	Zienswijze	Het is zorgwekkend dat de Rijksoverheid onvoldoende anticiperend en proactief optreedt als het gaat om het omgaan met de (al dan niet voorziene) gevolgen van de aardgaswinning.
		Antwoord	In de Kabinetsreactie van 2 april 2015 op het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid over de

			aardbevingsrisico's in Groningen is uiteengezet hoe verbeteringen hieromtrent worden doorgevoerd. Een deel van deze verbeteringen is, vooruitlopend op verwerking hiervan in een wijziging van de Mijnbouwwet, al toegepast op de voorbereiding van de besluitvorming inzake de gaswinning Oppenhuizen. Dit betrof o.a. het voorafgaand aan de indiening van het winningsplan Oppenhuizen door Vermilion al opnemen van een seismische risico-analyse en het door de minister van EZ aan decentrale overheden vragen om advies op het winningsplan.
2m	59	Zienswijze	Er staan veel tegenstrijdigheden in de ontwerpbesluiten.
		Antwoord	Dit beeld wordt niet herkend. Aangezien in deze zienswijze niet expliciet op een tegenstrijdigheid in de ontwerpbesluiten wordt gewezen, is het ook niet mogelijk om deze van een expliciet antwoord te voorzien.
2n	59	Zienswijze	Wanneer er toch wordt besloten tot gaswinning, is er geen enkele mogelijkheid meer tot verzet, hetgeen in strijd is met de rechten van de mens.
		Antwoord	Na verwerking van de zienswijzen die zijn ingediend op de ontwerpbesluiten en nadat de definitieve besluiten zijn genomen, worden de definitieve besluiten ter inzage gelegd. Dan staan deze nog open voor beroep. Er is na vaststelling van de besluiten dus nog wel een mogelijkheid 'tot verzet'. Van strijdigheid met de rechten van de mens is in deze procedure geen sprake.
2o	64	Zienswijze	De nieuwe leiding kruist twee leidingbundels van de Gasunie. Gasunie wil hierover graag technische afstemming met de tracébeheerder om zo de veilige ligging van hun leidingen te kunnen garanderen.
		Antwoord	In het traject ter voorbereiding op de vergunningaanvraag heeft overleg plaatsgevonden met Gasunie om afspraken te maken over de wijze van kruisen van de beide leidingbundels. Daarbij is afgesproken dat Gasunie akkoord is met het ontwerp en dat bij kruisingen van de werkstrook een overkluizing gerealiseerd zal worden en dat voor aanvang van de werkzaamheden een boorplan aan Gasunie overgelegd zal worden.
2p	80, 85, 87, 89, 90, 95, 101, 106	Zienswijze	De voorbereiding van de besluiten is in strijd met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur onzorgvuldig voorbereid. Er is geen onderzoek gedaan naar de gevolgen van de voorgenomen gaswinning op basis van recente meetgegevens en recente inzichten. Bovendien zijn niet alle adviezen

			van de instanties die een advies hebben uitgebracht, gevolgd. Indieners stellen voor om in ieder geval de adviezen van de Mijnraad en de Technische Commissie Bodembeweging in zijn geheel op te volgen.
		Antwoord	Er is, met name in het kader van het (ontwerp)instemmingsbesluit met het winningsplan Oppenhuizen, wel degelijk onderzoek gedaan naar de gevolgen van de voorgenomen gaswinning. Allereerst door Vermilion, voorafgaand aan de indiening van het winningsplan Oppenhuizen, waarbij – in lijn met de aanbevelingen uit het OVV-rapport inzake Groningen – ook een seismische risico-analyse is opgenomen. Dit winningsplan is vervolgens voor advies voorgelegd aan SodM, TNO, decentrale overheden, Tcbb en Mijnraad. In dat proces is het winningsplan Oppenhuizen kritisch tegen het licht gehouden. Decentrale overheden hebben daarbij de heer Houtenbos nog ingeschakeld voor het uitvoeren van een contra-expertise, die vervolgens weer op zijn merites is beoordeeld door SodM en TNO (zie voor het inhoudelijke oordeel het tweede deel van het antwoord op zienswijze 2k). Uiteindelijk heeft de Minister het ontwerpinstemmingsbesluit met het winningsplan Oppenhuizen vastgesteld. Bij de totstandkoming daarvan zijn alle daarover uitgebrachte adviezen meegewogen. De contra-expertise van de heer Houtenbos is, aangezien deze pas tijdens de zienswijzeperiode naar voren is gebracht, meegewogen bij de totstandkoming van het definitieve instemmingsbesluit met het winningsplan Oppenhuizen. De adviezen van de Tcbb en de Mijnraad zijn in het (ontwerp)instemmingsbesluit met het winningsplan in zijn geheel opgevolgd. De voorbereiding van de (ontwerp)besluiten heeft plaatsgevonden in het kader van de rijkscoördinatie-regeling. Zie het antwoord op zienswijze 2b. Van enige strijdigheid met de beginselen van behoorlijk bestuur is geen sprake.
2q	90, 93, 95, 99, 101, 105, 106, 107, 109	Zienswijze	Indieners zeggen in de krant gelezen te hebben over een fonds waarin Vermilion geld zou storten voor lokale projecten. Het is indieners onduidelijk wat de status van dit fonds is.
		Antwoord	Vermilion heeft aangegeven bezig te zijn met het opzetten van een fonds dat ten doel heeft een financiële bijdrage, waarvan de hoogte afhankelijk is van Vermilion's investeringen in de omgeving, te leveren aan lokale initiatieven in de omgeving waar Vermilion opereert. Dit fonds maakt geen onderdeel uit van de besluitvorming.
2r	71, 96	Zienswijze	De ten behoeve van een goede oordeelvorming ter beschikking gestelde stukken zijn erg technisch van aard en weinig toegankelijk voor leken. De Mijnraad en de Tcbb bevelen daarom aan een document op

			te stellen, waarin in begrijpelijke taal de manier waarop de parameters worden berekend wordt uiteengezet. Een dergelijk document is niet bij de beschikbaar gestelde stukken aangetroffen.
		Antwoord	Zie het antwoord op zienswijze 2f.
2s	111	Zienswijze	Door alle besluitvorming op een hoop te gooien is het voor de gemiddelde burger niet meer te overzien. Hierdoor is het voor een groot deel van de bevolking niet mogelijk om een goed oordeel te geven. Ook de verstrekte informatie is daardoor onduidelijk.
		Antwoord	In het kader van de rijkscoördinatie-regeling worden alle (ontwerp)besluiten gecoördineerd voorbereid en gelijktijdig ter inzage gelegd. Daarmee is meteen alle informatie van het gehele project volledig voor een ieder digitaal en analoog beschikbaar. Dit heeft daarnaast als groot voordeel dat burgers zonder specifieke kennis over de juridische reikwijdte van elk van de (ontwerp)besluiten hun zienswijzen in één keer ten aanzien van het gehele project kunnen indienen. Bij de verwerking van de zienswijzen wordt dan door het bevoegd gezag beoordeeld op welk(e) ontwerpbesluit(en) deze betrekking heeft. Omdat alle ontwerpbesluiten gelijktijdig ter inzage liggen, kan elk ontwerpbesluit zonedig worden aangepast. De informatiebijeenkomst die op 18 april 2016 door EZ in Oppenhuizen is georganiseerd, kon daarnaast gebruikt worden om vragen te stellen en een en ander verduidelijkt te krijgen.
2t	115	Zienswijze	De besluiten moeten worden herzien op een dusdanige manier dat er aanvullende besluiten in de voorwaarden worden opgenomen en de Mijnbouwwet, het Mijnbouwbesluit en alle aanverwante wet- en regelgeving worden aangepast. Deze aanpassingen zouden volgens indiener moeten worden gebaseerd op nieuw onafhankelijk onderzoek met bijbehorende metingen, gebruik makend van de huidige 'state of the art' technologie, welke nieuwe berekeningen en voorspellingen een zo nauwkeurig mogelijke uitkomst geven.
		Antwoord	Er zijn voldoende onderzoeken uitgevoerd naar de effecten van de gaswinning Oppenhuizen om de besluitvorming op te baseren. Nieuwste inzichten, zoals het opnemen van een seismische risico-analyse in het winningsplan, zijn daarin meegenomen. De contra-expertise van de heer Houtenbos en de beoordeling daarvan door SodM en TNO hebben niet geleid tot ander inzichten. Aanpassing van wet- en regelgeving valt buiten de scope van dit project.

2u	90	Zienswijze	Indiener is van mening dat te snel en op onjuiste, danwel onvolledige gronden en aannames geconcludeerd is dat de gaswinning en het gastransport op deze locatie gerealiseerd kan worden.
		Antwoord	Dit beeld wordt niet herkend. Zie ook de antwoorden op zienswijzen 1a en 2b. In de zienswijze wordt verder niet onderbouwd om welke onvolledige gronden en aannames het gaat zodat een meer specifieke reactie hierop niet mogelijk is.
2v	4, 60, 75	Zienswijze	Er zijn te veel aannames gedaan in de ontwerpbesluiten.
		Antwoord	Dit beeld wordt niet herkend. Aangezien in deze zienswijze niet op een specifieke aanname in de ontwerpbesluiten wordt gewezen, is het ook niet mogelijk om deze van een expliciete reactie te voorzien.
2w	43	Zienswijze	Indiener heeft geen reactie gehad op zijn brief van 5 februari 2016 aan het ministerie van EZ.
		Antwoord	De betreffende brief is niet onopgemerkt gebleven. Aangezien in de brief een helder standpunt is uiteengezet tegen de gaswinning, maar verder geen vraag is gesteld, is deze voor kennisgeving aangenomen.
2x	56, 67, 71, 73	Zienswijze	De adviezen van EZ, TNO, SodM en Tcbb maken een weinig kritische indruk in de richting van het winningsplan.
		Antwoord	TNO, SodM en de Tcbb zijn professionele en onafhankelijke adviseurs. Er is als zodanig geen enkele reden om hun deskundigheid en/of adviezen in twijfel te trekken.
2y	60	Zienswijze	Indiener vraagt zich af of het SodM en TNO ook in Groningen en Noord-Fryslân hun adviezen geven. Als dat zo is, hoe kan het dan dat de feitelijke schade altijd veel groter is dan de geprognoseerde schade?
		Antwoord	SodM en TNO adviseren de Minister van EZ voor mijnbouwactiviteiten in heel Nederland inzake de aspecten van veiligheid en geologie, waarbij prognoses ten aanzien van bodembeweging – niet ten aanzien van schade - steeds een belangrijk onderdeel vormen. Belangrijk om op te merken is dat de gaswinning uit het Groningenveld geenszins vergelijkbaar is met

			<p>die uit de zogenaamde 'kleine velden' (dit betreft o.a. alle gasvelden in Friesland). Gaswinning vanuit de kleine velden betreft een totaal andere orde van grootte, zowel in termen van gasproductie als ook in termen van bodembeweging.</p> <p>Het beeld dat de feitelijke schade altijd groter is dan vooraf ingeschat is, alhoewel begrijpelijk vanwege alle berichtgeving vanuit Groningen, niet correct. Zo zijn er in Friesland – ondanks de gas- en zoutwinning die daar al meerdere decennia plaatsvindt - vrijwel geen gevallen van mijnbouwschade aan gebouwen vastgesteld.</p> <p>In het antwoord op zienswijze 3a is een vergelijking gemaakt tussen het gasveld Oppenhuizen en andere vergelijkbare en reeds in productie zijnde gasvelden in Friesland (Blesdijke en Oldelamer). Voor genoemde vergelijkbare gasvelden blijkt de gemeten bodemdaling wel degelijk binnen de bandbreedte van de door SodM en TNO gecontroleerde prognoses te blijven.</p>
2z	81	Zienswijze	De rapportage over de milieueffecten wordt in twijfel getrokken door de sussende sfeer die er in is opgenomen. Het zou de regering sieren als er zou worden geluisterd naar de burger vóór er onherstelbare schade wordt aangericht.
		Antwoord	De rapportage over de milieueffecten is op zorgvuldige wijze en conform de daarvoor geldende eisen opgesteld door Vermilion en vervolgens door het bevoegd gezag getoetst aan de toepasselijke normen. Verder heeft indiener niet nader aangeduid welke aspecten uit de rapportage over de milieueffecten in twijfel worden getrokken, zodat een meer specifieke reactie hierop niet mogelijk is. Zie verder het antwoord op zienswijze 2b. Er is door de overheid in het proces van besluitvorming nadrukkelijk geluisterd naar de burger.
2aa	85, 89, 90, 95, 99, 101, 106	Zienswijze	Niet alle adviezen van de instanties die een advies hebben uitgebracht, zijn gevolgd. In ieder geval dienen de adviezen van de Mijnraad en de Technische Commissie Bodembeweging te worden gevolgd.
		Antwoord	Alle uitgebrachte adviezen inzake het winningsplan Oppenhuizen zijn nadrukkelijk beoordeeld. Over de adviezen van decentrale overheden heeft op 27 januari 2016 nog een Bestuurlijk Overleg plaatsgevonden om deze nader te duiden. Uiteindelijk beslist de Minister van EZ als bevoegd gezag op basis van de Mijnbouwwet over het instemmingsbesluit inzake het winningsplan. Hij kan daarbij beargumenteerd afwijken van de inzake het winningsplan uitgebrachte adviezen. De adviezen van Sodm en TNO, de Tcbb en de Mijnraad zijn overigens volledig opgevolgd.

2ab	66, 67	Zienswijze	De zorgen en het wantrouwen onder de inwoners van het gaswinningsgebied is groot. Nu de bodemdalingsvoorspellingen van Vermilion en die van de second opinion van Ir. A.P.E.M. Houtenbos van maart 2016 "Bodembeweging door gaswinning Oppenhuizen" grote verschillen laten zien, wordt het in de gemeenschap algemeen gevoelde gebrek aan vertrouwen omtrent de gaswinning bevestigd.
		Antwoord	Zie het tweede deel van het antwoord op zienswijze 2k voor een duiding van de uitkomst van de second opinion van de heer Houtenbos. Hieruit blijkt dat de grote verschillen die de second opinion van de heer Houtenbos laat zien ten opzichte van de bodemdalingsvoorspellingen van Vermilion, niet worden onderschreven door SodM en TNO.
2ac	66	Zienswijze	Gezien de grote verschillen tussen de bodemdalingsvoorspellingen van Vermilion en die van de second opinion, is het belangrijk om er voor zorg te dragen dat de besluitvorming wordt gebaseerd op effecten waarvoor in wetenschappelijke kringen overeenstemming bestaat. Op dat moment wordt er een goede besluitvormingsprocedure gevolgd en worden de zorgen die bestaan over de gaswinning serieus genomen. Het verzoek is om de wettelijke adviseurs (Sodm/TNO en Tcbb) de second opinion te laten beoordelen en de conclusies hiervan te betrekken bij de besluitvorming.
		Antwoord	SodM en TNO zijn gevraagd om de second opinion van de heer Houtenbos te beoordelen. Zie het tweede deel van het antwoord op zienswijze 2k voor een duiding van de uitkomst hiervan.
		Conclusie	De zienswijzen geven geen aanleiding tot het wijzigen van een of meerdere ontwerpbesluiten.

3			<i>Bodemdaling - aardbeving</i>
3a	54, 55, 56 60, 61, 68, 69, 71, 72, 73, 75, 77, 78, 81, 84, 91, 92, 97, 100, 103, 108, 112, 115	Zienswijze	Uit diverse stukken blijkt dat er sprake is van aannames en dus onzekerheden. Indieners vragen zich af hoe dan de conclusie getrokken kan worden dat de bodemdaling minder dan 2 cm zal zijn en dat de aardbevingskans nihil is. De voorspellingen ten aanzien van bodemdaling en de aardbevingskans zijn onbetrouwbaar, dit mede gezien ervaringen uit het verleden met andere gaswinningslocaties. Ook de effecten van extra daling door gaswinning op het grondwaterpeil zijn onvoorspelbaar.

		Antwoord	<p>Ten aanzien van de te verwachten bodemdaling hebben SodM en TNO aangegeven dat in de provincie Fryslân op andere plaatsen al productie heeft plaatsgevonden uit vergelijkbare gasvelden. De bodemdaling boven die gasvelden is en wordt gemonitord. Voor de bodemdalingsberekeningen voor Oppenhuizen heeft Vermilion een aantal vergelijkbare velden bekeken, zoals Blesdijke en Oldelamer, die beide uit dezelfde Zechstein-dolomietformatie produceren als Oppenhuizen. Blesdijke is een klein Zechstein-voorkomen en Oldelamer een wat groter voorkomen. De voorspelde grootte van het Oppenhuizenveld is vergelijkbaar met het Blesdijkeveld. Voor Blesdijke is de voorspelling in het winningsplan maximaal 2 cm bodemdaling. Het Blesdijkeveld is vrijwel uitgeproduceerd; vooralsnog is geen bodemdaling gemeten. Ook het Oldelamerveld is vrijwel uitgeproduceerd. Voor dat gasveld is de voorspelling in het winningsplan eveneens maximaal 2 cm bodemdaling; de laatste meting laat 0,9 cm bodemdaling zien.</p> <p>Ten aanzien van de kans op aardbevingen merken SodM en TNO op dat, hoewel in de provincie Fryslân op diverse locaties gas is en wordt gewonnen, daarbij nauwelijks bevingen met magnitude boven 1,5 op de schaal van Richter zijn waargenomen. Toepassing op het Oppenhuizen gasveld van de DHAIS-studie (Deterministische hazard analyse voor geïnduceerde seismiciteit in Nederland, TNO-rapport 2012 R10198) waarin kenmerken van gasvelden zijn gerelateerd aan geregistreerde aardbevingen, plaatst dit veld op basis van zijn kenmerken in de categorie "verwaarloosbare kans op beven". Op grond van het bovenstaande kan niet gezegd worden dat de voorspellingen ten aanzien van bodemdaling en de aardbevingskansen onbetrouwbaar zijn.</p> <p>De bodemdaling tijdens de gaswinning dient binnen de marge van het huidige winningsplan (maximaal 2 centimeter) te blijven. Indien uit de metingen blijkt dat de bodemdaling groter dreigt te worden, dient Vermilion een gewijzigd winningsplan in te dienen waarover dan opnieuw besluitvorming dient plaats te vinden.</p> <p>Ten aanzien van de gevolgen van bodemdaling op de waterhuishouding, waaronder het grondwaterpeil, geldt dat Wetterskip Fryslân verantwoordelijk is voor de waterhuishouding en bepaalt of maatregelen dienen te worden getroffen om schade aan het watersysteem als gevolg van bodemdaling te voorkomen of herstellen. Daarbij hanteert Wetterskip Fryslân een kritische grens van 5 cm bodemdaling. Dit betekent dat het waterschap bij een bodemdaling van minder dan 5 cm compenserende maatregelen ten aanzien van de waterhuishouding niet nodig acht. Omdat door het project Oppenhuizen een maximale bodemdaling van minder dan 2 cm op het diepste punt wordt verwacht, vormt de verwachte bodemdaling als gevolg van het gaswinningsproject geen aanleiding tot het nemen van compenserende maatregelen ter voorkoming van schade door de waterhuishouding. Mochten tóch maatregelen voor de waterhuishouding nodig blijken, dan is Vermilion aansprakelijk voor de kosten.</p>
--	--	----------	--

3b	6, 7, 8, 9, 11, 14, 15, 18, 20, 21, 23, 25, 28, 29, 30, 33, 35, 36, 40, 41, 42, 45, 46, 47, 48, 49, 50 , 52, 53, 54, 55, 56, 59, 60, 62, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114,	Zienswijze	Vermilion beweert dat de bodemdaling in Oppenhuizen niet meer dan 9 mm zal zijn. Een second opinion van Ir. A.P.E.M. Houtenbos van maart 2016 "Bodembeweging door gaswinning Oppenhuizen" wijst echter uit dat de bodemdaling 4 tot 8 maal groter zal zijn dan in het winningsplan wordt verondersteld. Ten onrechte is er geen gebruik gemaakt van de methode van Knothe. Tevens is de kans op aardbevingen groter dan wordt beweerd. Een nader onafhankelijk onderzoek is vereist waarna een heroverweging van de besluiten dient plaats te vinden. Er dient een worst-case-scenario aan het meetplan te worden toegevoegd.
		Antwoord	Zie het antwoord op zienswijze 3a. Voor de betreffende Zechstein-dolomietformatie bij Oppenhuizen is een scenario waarin een onbelemmerde communicatie tussen het gasveld en de aangrenzende watervoerende laag (aquifer) plaatsvindt, zoals de heer Houtenbos schetst als 'second opinion ondergrens', volgens SodM en TNO uiterst onwaarschijnlijk. In deze formatie beperkt de drukkaling zich typisch tot enkele honderden

			<p>meters rond de winningsput. De combinatie van grote drukdaling en onbelemmerde communicatie met een nog veel grotere watervoerende laag, zoals de heer Houtenbos schetst als '2nd opinion minimale bovengrens', is volgens SodM en TNO onmogelijk. Verder is de analogie die de heer Houtenbos trekt met de bodemdaling boven het Harlingen gasveld nabij Franeker volgens hen niet terecht. Het reservoir in het Harlingen gasveld bestaat namelijk uit krijtsteen, dat veel sterker compacteert dan het dolomietreservoirgesteente van het Oppenhuizen gasveld en daardoor leidt tot een veel grotere bodemdaling.</p> <p>Ten aanzien van de conclusies van de heer Houtenbos over het aardbevingsrisico geven SodM en TNO aan dat de heer Houtenbos geen referentie geeft voor de 19% kans op een aardbeving die hij opgeeft. Mogelijk baseert hij zich op de DHAIS-studie (Deterministische hazard analyse voor geïnduceerde seismiciteit in Nederland, TNO-rapport 2012 R10198) waarin kenmerken van gasvelden zijn gerelateerd aan geregistreerde aardbevingen. Die studie heeft zich echter niet uitgesproken over de watervoerende delen die tegen gasvelden aanliggen en is daar dan ook niet op van toepassing. Daarbij komt dat drukdaling van de betreffende aquifer uiterst onwaarschijnlijk is, zoals hierboven aangegeven.</p> <p>Waar de heer Houtenbos de methode Knothe gebruikt, gebruikt TNO de methode Van Opstal. Elke hier genoemde methode betreft een invloedsfunctie. Voor één eenheid drukdaling in de ondergrond geeft een invloedsfunctie de bodemdaling aan het maaiveld. De keuze voor de invloedsfunctie heeft geen effect op de berekende bodemdaling, de parameterkeuze van de invloedsfunctie wel. De afwijkende bodemdalingswaarden van de heer Houtenbos zijn dan ook het gevolg van een specifieke parameterkeuze (die niet door SodM en TNO wordt onderschreven). Zie voor een nadere uiteenzetting hierover het TNO-rapport van 12 juli 2016 (AGE 16-10.068). Dientengevolge is een nader onafhankelijk onderzoek niet noodzakelijk, zie ook het antwoord op zienswijze 2t.</p> <p>Het instemmingsbesluit met het winningsplan Oppenhuizen begrenst de toegestane bodemdaling gedurende de periode van gaswinning tot maximaal 2 centimeter. Op basis van het meetplan dient de bodemdaling binnen deze bandbreedte nauwkeurig te kunnen worden vastgesteld. Het toevoegen van een 'worst case' scenario aan het meetplan om een grotere bodemdaling als gevolg van de gaswinning te kunnen meten is dan ook niet zinvol.</p> <p>De bodemdaling tijdens de gaswinning dient binnen de marge van het huidige winningsplan (maximaal 2 centimeter) te blijven. Indien uit de metingen blijkt dat de bodemdaling groter dreigt te worden, dient Vermilion een gewijzigd winningsplan in te dienen waarover dan opnieuw besluitvorming dient plaats te vinden.</p>
--	--	--	---

3c	6, 68, 98	Zienswijze	Met het dalen van de bodem komt de stabiliteit en betrouwbaarheid van onze huizen in gevaar. Daarmee komt onder meer de veiligheid van de Top&Twelsters op het spel te staan.
		Antwoord	Bij het effect van bodemdaling op huizen is het van belang om onderscheid te maken tussen autonome bodemdaling (bijv. als gevolg van de aanwezige veengrond) met verzakkingen als gevolg van zettingen (lokaal en ondiep) en bodemdaling als gevolg van gaswinning. Bij bodemdaling als gevolg van gaswinning is sprake van het gelijkmatig zakken van de diepe bodem, waardoor huizen met de fundering integraal zakken. Daarbij is het verhang (verschil in zetting) zo klein dat geen schade aan gebouwen wordt verwacht. Er is dan ook geen reden om aan te nemen dat de veiligheid van de Top&Twelsters door de gaswinning Oppenhuizen op enigerlei wijze op het spel zou staan.
3d	7	Zienswijze	De risico's van het project worden onderschat waaronder beving en trilling.
		Antwoord	Een seismische risico-analyse is opgenomen in het winningsplan. Daarin is aangegeven dat het risico op een aardbeving als gevolg van de gaswinning Oppenhuizen verwaarloosbaar is. Deze risico-inschatting is bevestigd door SodM en TNO. Er is dan ook geen aanleiding tot het veronderstellen van een onderschatting van het aardbevingsrisico als gevolg van de gaswinning Oppenhuizen. Zie verder het tweede deel van het antwoord op zienswijze 2k.
3e	7, 8	Zienswijze	Er moet aandacht worden besteed aan het rapport van Ir. Houtenbos d.d. november 2015 "Gesjoemel met bodembeweging".
		Antwoord	In het rapport 'Bodembeweging door gaswinning Oppenhuizen' heeft de heer Houtenbos zijn visie uit het in de zienswijze genoemde rapport toegespitst op de casus Oppenhuizen. Zie voor een reactie op dit rapport over de gaswinning Oppenhuizen het tweede deel van het antwoord op zienswijze 2k.
3f	25, 26, 38, 62, 82	Zienswijze	Indieners stellen geraakt te worden in hun belangen vanwege verzakkingen van het huis, de tuin en aanlegsteigers. Ook verdere daling van de percelen t.o.v. het boezempeil is onaanvaardbaar omdat de waterkering nu al erg laag is.
		Antwoord	Bij bodemdaling als gevolg van gaswinning is sprake van het gelijkmatig zakken van de diepe bodem, waardoor huizen met de fundering integraal zakken. Daarbij is het verhang (verschil in zetting) zo klein dat geen schade aan gebouwen wordt verwacht. Ook door bijkomende effecten van bodemdaling,

			<p>zoals een (relatief) verhoogd boezempeil van maximaal 2 cm, wordt geen schade aan gebouwen verwacht.</p> <p>Ten aanzien van de gevolgen van bodemdaling op waterkeringen (oevers en kaden) geldt dat Wetterskip Fryslân hiervoor verantwoordelijk is en bepaalt of maatregelen dienen te worden getroffen om keringen op te hogen. Daarbij hanteert Wetterskip Fryslân het uitgangspunt dat iedere cm bodemdaling ter plaatse van een kering dient te worden gecompenseerd. In het geval van Oppenhuizen zou dat kunnen betekenen dat rondom het diepste punt van de bodemdaling (vanaf 1 cm) aldaar aanwezige keringen 1 tot 2 cm zouden moeten worden opgehoogd. Voor eventuele extra kosten die Wetterskip Fryslân hieromtrent moet maken, is Vermilion aansprakelijk. Overigens is Wetterskip Fryslân bezig met de voorbereidingen van het Oever- en kadeproject Oppenhuizen en Uitwellingerga; daarin kan Wetterskip Fryslân de bodemdalingsprognoses van Vermilion verwerken, indien zij dat nodig acht.</p> <p>Aanlegsteigers vallen niet onder verantwoordelijkheid van Wetterskip Fryslân. Bij eerdere studies naar effecten van maatregelen werd ook in het geval van aanlegsteigers het criterium van 5 cm gehanteerd. Er wordt dan ook geen schade door daling van aanlegsteigers verwacht.</p> <p>Mocht iemand toch een vermoeden van mijnbouwschade hebben, dan kan deze persoon zich melden bij het landelijk loket mijnbouwschade, dat per 1 januari 2017 operationeel zal zijn. Via dit loket zal de klacht dan vervolgens in behandeling worden genomen. Dit kan leiden tot een inhoudelijke beoordeling hiervan door de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) of een andere onafhankelijke commissie, waarbij (voorafgaand aan de gaswinning uitgevoerde) bouwkundige vooropnames (nulmetingen aan gebouwen) kunnen helpen bij het achterhalen van de oorzaak van de schade.</p>
3g	24, 44, 48, 51, 55, 76, 74, 82, 85, 87, 89, 90, 95, 96, 99, 101, 105, 106, 107, 110, 112	Zienswijze	<p>Er is onvoldoende rekening gehouden met de specifieke kenmerken van het gebied rondom Oppenhuizen, te weten de veengrond en de gevolgen van de aanleg van de Prinses Margrietunnel. Er is reeds sprake van een grond daling door het inklinken van het veen. De invloed van het wisselende peil van het grondwater is daarbij onvoorspelbaar gebleken. Bij de aanleg van het aquaduct en de Prinses Margrietunnel onder de snelweg is veel schade ontstaan. Hieruit blijkt dat de bodem en de bebouwing daarop heel kwetsbaar is. Bij een geringe beweging in de bodem kan reeds schade ontstaan. Deze feiten zijn nergens meegenomen in de berekeningen.</p>
		Antwoord	<p>Het is bekend dat in het gebied rond Oppenhuizen sprake is van veengrond waardoor autonome bodemdaling plaatsvindt. Dit is meegenomen in de besluitvorming, mede door het advies van Wetterskip Fryslân.</p>

			<p>Bij het effect van bodemdaling op huizen is het echter van belang om onderscheid te maken tussen autonome bodemdaling met verzakkingen als gevolg van zettingen (lokaal en ondiep) en bodemdaling als gevolg van gaswinning. Bij bodemdaling als gevolg van gaswinning is sprake van het gelijkmatig zakken van de diepe bodem, waardoor huizen met de fundering integraal zakken. Daarbij is het verhang (verschil in zetting) zo klein dat geen schade aan gebouwen wordt verwacht.</p> <p>Voor het aquaduct van de A7 onder het Prinses Margrietkanaal geldt dat dit alleen beïnvloed zal kunnen worden door de bodemdaling als gevolg van de gaswinning. Het aquaduct is immers gefundeerd op een sterke en stabiele bodemlaag. De stabiliteit van het aquaduct zal met een bodemdaling van maximaal 2 centimeter niet noemenswaardig beïnvloed worden. Met behulp van het meetplan zullen ook de gevolgen van de bodemdaling op het aquaduct inzichtelijk gemaakt worden.</p>
3h	54, 56, 67, 73, 77, 78, 84, 88, 92, 115	Zienswijze	Bodemdaling ten gevolge van gaswinning kan landbouwgrond ongeschikt(er) maken voor agrarisch gebruik.
		Antwoord	<p>Ten aanzien van de gevolgen van bodemdaling op de waterhuishouding, waardoor mogelijk landbouwgrond ongeschikt(er) zou kunnen worden voor agrarisch gebruik, geldt dat Wetterskip Fryslân verantwoordelijk is voor de waterhuishouding en bepaalt of maatregelen dienen te worden getroffen om schade aan het watersysteem als gevolg van bodemdaling te voorkomen of herstellen. Daarbij hanteert Wetterskip Fryslân een kritische grens van 5 cm bodemdaling. Dit betekent dat Wetterskip Fryslân bij een bodemdaling van minder dan 5 cm compenserende maatregelen ten aanzien van de waterhuishouding niet nodig acht. Omdat door het project Oppenhuizen een maximale bodemdaling van minder dan 2 cm op het diepste punt wordt verwacht, geeft de verwachte bodemdaling als gevolg van het gaswinningsproject geen aanleiding tot het nemen van compenserende maatregelen ter voorkoming van schade door de waterhuishouding. Mochten tóch maatregelen voor de waterhuishouding nodig blijken, dan is Vermilion aansprakelijk voor de kosten.</p>
3i	77, 78, 90	Zienswijze	<p>Een stevige bodemdaling heeft gevolgen voor de waterhuishouding. Hier wordt in de stukken onvoldoende op ingegaan. Door het dalen van de bodem wordt de waterstand in sloten, meren en kanalen hoger en stijgt ook de grondwaterstand. Ook vermindert de doorvaarthoogte van bruggen en komen oeverconstructies en kades lager te liggen. Tevens zal een deel van het land met verdroging te maken krijgen en onstaat inklinking van de grond bij het gedeelte waar de leiding zal worden aangelegd. Indieners achten een veel intensievere controle noodzakelijk door permanent</p>

			waterpassingen uit te voeren.
		Antwoord	<p>De verwachte bodemdaling als gevolg van de gaswinning is maximaal 2 cm in het diepste punt van de bodemdalingsskom. Zoals aangegeven in het antwoord op zienswijze 3a, worden geen gevolgen voor de waterhuishouding verwacht.</p> <p>Ten aanzien van de gevolgen van bodemdaling op waterkeringen, wordt verwezen naar het antwoord op zienswijze 3f.</p> <p>Ten aanzien van de gevolgen van de leiding op verdroging en inklinking, wordt verwezen naar het antwoord op zienswijze 9i.</p> <p>Voor beantwoording van het verzoek tot intensievere controle door permanent waterpassingen uit te voeren, wordt verwezen naar het antwoord op zienswijze 10b.</p>
3j	19, 54, 56, 62, 67, 71, 73, 77, 78, 80, 84, 85, 87, 88, 89, 90, 92, 95, 96, 99, 100, 101, 103, 105, 106, 108, 111, 115, 116.	Zienswijze	<p>Verzoek is onafhankelijk onderzoek te doen met moderne technologie zodat er een zo goed mogelijke basis is voor de berekeningen en de voorspellingen die daaruit voortkomen. Er dient onder meer een nieuw seismisch onderzoek te worden uitgevoerd. Dit omdat er in het begin van de jaren '70 andere technieken zijn gebruikt. De huidige technieken zouden mogelijk tot andere uitkomsten kunnen leiden. Er kunnen bijvoorbeeld meer breuklijnen zichtbaar worden. Tevens dient het meetnet uitgebreid te worden met een voldoende aantal meetpunten (met onder andere een meetpunt in de wijk De Brekken) met intensievere controle, waarmee binnen alle redelijkheid de monitoring zo goed mogelijk wordt gewaarborgd. Er moet een monitoringsplan opgesteld worden wat vooraf door het dorpsbelang, de gemeente en de Commissie Bodemdaling is goedgekeurd.</p>
		Antwoord	<p>De thans beschikbare gegevens zijn voldoende om betrouwbare berekeningen en voorspellingen op te baseren. Dit is weergegeven in het winningsplan dat is getoetst en waarmee Sodm en TNO hebben ingestemd. Zie ook het antwoord op zienswijze 9d.</p> <p>Hetgeen in deze zienswijze wordt toegeschreven aan een monitoringsplan, is in de besluitvorming geadresseerd in het meetplan Oppenhuizen. Aangezien het meetplan Oppenhuizen is afgestemd op de verwachte (beperkte) bodemdaling en op het berekende invloedsgebied, en dit is getoetst en akkoord bevonden door SodM, is er geen aanleiding het meetplan aan te passen.</p>
3k	111	Zienswijze	<p>De winningsnelheid ligt in de locatie Oppenhuizen vele malen hoger dan die in Groningen en andere locaties. In de berekeningen is over de invloed van dit verschil niets terug te vinden.</p>

		Antwoord	De gaswinning uit het Groningenveld is geenszins vergelijkbaar met de gaswinning Oppenhuizen; het betreft een totaal andere orde van grootte, zowel in termen van gasproductie als ook in termen van effecten. De besluitvorming inzake de gaswinning Oppenhuizen is dan ook voorbereid op basis van specifiek voor de gaswinning Oppenhuizen uitgevoerde analyses, waarbij ook aandacht is besteed aan de winningssnelheid. Vergelijking met de gaswinning uit het Groningenveld en het beoordelen van de verschillen daartussen is niet zinvol en ook niet aan de orde.
3l	60	Zienswijze	Bij de berekening van de maximale bodemdaling van 2 cm in het diepste punt van de bodemdalingskom horen een aantal gegevens die nu niet beschikbaar zijn. Pas na inzicht in deze gegevens geeft het getal 2 cm wat houvast.
		Antwoord	De maximale bodemdaling van 2 centimeter in het diepste punt van de bodemdalingskom is door Vermilion aangegeven en onderbouwd in het winningsplan en door Sodm en TNO beoordeeld en bevestigd. Onduidelijk is op welke nu nog ontbrekende gegevens de indiener van deze zienswijze precies doelt; hierdoor is een meer specifieke reactie hierop niet mogelijk.
3m	85, 89, 90, 95, 99, 101, 106	Zienswijze	Als blijkt dat de kans op bodemdaling meer dan verwaarloosbaar is, dan moet ook het m.e.r.-beoordelingsbesluit worden herzien.
		Antwoord	De aanvragen en adviezen wijzen uit dat de bodemdaling door de gaswinning Oppenhuizen maximaal 2 centimeter bedraagt. Zie het antwoord op zienswijze 2k. Er is dan ook geen aanleiding tot een herziening van het m.e.r.-beoordelingsbesluit.
		Conclusie	De zienswijzen geven geen aanleiding tot het wijzigen van een of meerdere ontwerpbesluiten.
4			<i>(Externe) veiligheid</i>
4a	9, 28, 49, 91	Zienswijze	Er bevinden zich gevoelige objecten in de buurt van de installatie. De dichtstbijzijnde woning is op 210 meter en de installatie wordt omringd door woningen aan de Eastwei.
		Antwoord	De bestaande mijnbouwlocatie Oppenhuizen is gelegen aan de Eastwei, direct ten oosten van de woonkern Oppenhuizen. De dichtstbijzijnde bebouwing bevindt zich op circa 210 meter ten westen

			<p>van de locatie in de vorm van verspreid liggende woonhuizen.</p> <p>Inrichtingen die een mijnbouwwerk zijn, zoals de mijnbouwlocatie Oppenhuizen, zijn aangewezen in de Regeling externe veiligheid inrichtingen (Revi) en vallen daarmee onder de werkingssfeer van het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi). Het Bevi legt veiligheidsnormen op aan bedrijven die een risico vormen voor personen buiten het bedrijfsterrein. Dit betekent bijvoorbeeld dat woningen op een bepaalde afstand moeten staan van de inrichting. In het besluit is bepaald dat het plaatsgebonden risico ter hoogte van een kwetsbaar object (zoals woningen) in principe niet groter mag zijn dan 1 op 1 miljoen (ofwel 10^{-6}) per jaar. De externe risico's voor de mijnbouwlocatie Oppenhuizen zijn bepaald met een kwantitatieve risicoanalyse.</p> <p>Uit deze risicoanalyse blijkt dat de plaatsgebonden risico contour (10^{-6} per jaar) tot maximaal 85 meter buiten de grens van de inrichting ligt. Binnen deze contour bevindt zich grasland en een deel van de toegangsweg naar de locatie. Kwetsbare objecten of beperkt kwetsbare objecten bevinden zich niet binnen deze plaatsgebonden risico contour.</p> <p>Het groepsrisico geeft de kans op het aantal mogelijke slachtoffers ten gevolge van een incident op de mijnbouwlocatie weer. Het groepsrisico wordt bepaald op basis van het plaatsgebonden risico en de aanwezigheid van mensen binnen het invloedsgebied van de mijnbouwlocatie. Het invloedsgebied van de mijnbouwlocatie Oppenhuizen strekt zich uit tot circa 200 meter buiten de inrichtingsgrens. Binnen deze contour bevindt zich eveneens voornamelijk grasland, de toegangsweg naar de locatie en een deel van de openbare weg de Eastwei. Binnen deze contour bevinden zich geen (beperkt) kwetsbare objecten. Binnen het invloedsgebied zijn dus geen personen structureel permanent aanwezig. Op basis hiervan is er geen sprake van een groepsrisico.</p> <p>Uit het voorgaande volgt dat de externe risico's voldoen aan het gestelde in het Besluit externe veiligheid inrichtingen. Er zijn geen aanvullende mitigerende maatregelen aan de orde. Vanuit het oogpunt van externe veiligheid is de aanvraag vergunbaar.</p>
4b	59	Zienswijze	Veiligheid (met betrekking tot aardbevingen) en gezondheid zijn over het hoofd gezien in de ontwerpbesluiten.
		Antwoord	Veiligheid in relatie tot het risico op aardbevingen door de gaswinning, heeft – mede vanwege het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid over de aardbevingsproblematiek in Groningen - in de besluitvorming juist een belangrijke rol gespeeld. Dit heeft er onder andere toe geleid dat in het winningsplan Oppenhuizen - vooruitlopend op de wijziging van de Mijnbouwwet - een seismische risico-analyse is opgenomen die is getoetst door SodM en TNO.

			Bij de besluitvorming is verder aandacht besteed aan verschillende aspecten die toezien op de borging van een gezond woon- en leefklimaat.
4c	85, 87, 89, 95, 99, 101, 105, 106	Zienswijze	Er is onvoldoende onderbouwd hoe wordt omgegaan met het risico dat kwaadwillenden de gasput saboteren. In het geval van onraad bij de onbemande gasput kan het personeel van Vermilion niet op onderzoek uitgaan of fysiek ingrijpen omdat dit personeel niet ter plaatse aanwezig is. Ook de politie kan niet snel handelen omdat er geen politiepost in de nabijheid is. Bovendien is de gasput gelegen in de Eastpolder. Als de brug over de Houkesloot, al dan niet door een storing, openstaat is de gasput niet bereikbaar van buiten de polder.
		Antwoord	De locatie heeft diverse veiligheidsvoorzieningen. De locatie wordt permanent op afstand bewaakt door de centrale controlekamer van Vermilion. Bovendien zijn verscheidene veiligheidsvoorzieningen in het ontwerp van de locatie ingebouwd die de put in geval van een calamiteit automatisch insluiten en veiligstellen. In voorkomende gevallen kan de gasput ook vanuit de controlekamer handmatig worden ingesloten en veilig gesteld. Bij een calamiteit is het dus niet noodzakelijk (direct) fysiek op de locatie aanwezig te zijn. Er is verder een stevig hekwerk aangebracht en duidelijke bebording die aangeeft dat het strafbaar is om de locatie zonder toestemming en zonder de benodigde veiligheidsmaatregelen te betreden.
4d	90	Zienswijze	Indiener gaat in de toekomst mogelijk te maken krijgen met strengere eisen aan het houden van vee in de nabijheid van een gaswinningslocatie. Het is niet redelijk mogelijke schade in verband hiermee voor rekening en risico van indiener te laten. Het ontbreken van deugdelijk onderzoek naar de gevolgen van de gaswinning voor de omgeving is een ernstige omissie.
		Antwoord	Plannen voor dergelijke strengere eisen zijn bij het bevoegd gezag niet bekend. Geen rekening kan worden gehouden met mogelijk toekomstige regelgeving. De gaswinningslocatie is al lang geleden bestemd en ook al geruime tijd aanwezig. Wanneer schade wordt geleden als gevolg van de activiteiten van Vermilion en Vermilion is daarvoor aansprakelijk, dan zal deze de schade vergoeden. De mogelijke gevolgen van de gaswinning voor de omgeving zijn onderzocht in de onderzoeken die ten grondslag liggen aan de aanvraag.
4e	110	Zienswijze	Wanneer het waterpeil van de sloten rondom de boerderij wordt verlaagd, levert dit mogelijk risico's op voor de beschikbaarheid van bluswater bij brand.

		Antwoord	De hoeveelheid beschikbaar bluswater zal als gevolg van dit project (vanwege de veroorzaakte bodemdaling van maximaal 2 centimeter) niet afnemen.
4f	68, 87, 92	Zienswijze	Indieners willen een garantie en waarborgen dat de winning van gas in het gebied veilig is. Indieners eisen onder meer dat een complete risico-inventarisatie en veiligheidsplan vooraf worden opgesteld in geval de winning doorgang vindt.
		Antwoord	In het kader van de aanvraag zijn diverse veiligheidsonderzoeken uitgevoerd, waaronder een kwantitatieve risico-analyse en een seismische risico-analyse. De uitkomsten van deze onderzoeken geven geen aanleiding om te veronderstellen dat de veiligheid in het geding zou zijn.
		Conclusie	De zienswijzen geven geen aanleiding tot het wijzigen van een of meerdere ontwerpbesluiten.

5			<i>Leefomgeving</i>
5a	9, 28, 48, 49, 55, 68, 71, 77, 78, 81, 91, 108	Zienswijze	Gaswinning in het centrum van de Friese watersport is zeer onwenselijk. De werkzaamheden in Oppenhuizen moeten buiten het watersport(recreatie)seizoen worden gepland.
		Antwoord	Op diverse plekken in Friesland vindt al decennialang gaswinning plaats, soms ook in de nabijheid van watersportcentra. Dit heeft nog niet eerder tot problemen geleid. Er is geen enkele aanleiding om te veronderstellen dat dit in Oppenhuizen anders zal zijn. Over de concrete uitvoering en planning van de (aanleg)werkzaamheden zal overleg plaatsvinden met lokale vertegenwoordigers.
5b	11, 30, 59, 72, 77, 88, 90, 114	Zienswijze	Er zal een verminderd gevoel van veiligheid ontstaan. Indieners verwachten psychische en gezondheidsklachten.
		Antwoord	Doordat de bodemdaling door deze gaswinning betrekkelijk gering is en de kans op aardbevingen verwaarloosbaar, zijn de risico's beperkt en zullen burgers of bedrijven in of nabij het winningsgebied hier naar verwachting geen hinder van ondervinden.
5c	83	Zienswijze	Indiener stelt de vraag of de demografische gevolgen van de gaswinning voor het gebied voldoende zijn meegenomen. Welke gevolgen heeft dit voor het leefklimaat in al haar facetten?

		Antwoord	Het Planbureau voor de leefomgeving heeft in 2013 een studie naar de demografische ontwikkelingen 2010-2040 – ruimtelijke effecten en regionale diversiteit gepubliceerd. Uit deze studie volgt dat Nederland de komende jaren voor grote demografische veranderingen staat als gevolg van vergrijzing en bevolkingskrimp. Demografische ontwikkeling is een complex fenomeen, omdat niet alleen de daling van het totale bevolkingsaantal belangrijk is, maar ook de verschuivingen in de bevolkingsopbouw die hiermee samenhangen. Deze verschuivingen hebben te maken met een daling van het aantal en aandeel jongeren, een daling van de potentiële beroepsbevolking en een daling van het aantal huishoudens. Demografische ontwikkelingen zijn niet op voorhand te voorspellen. Gelet op de beperkte duur van de beoogde winning vanaf de locatie Oppenhuizen is het niet de verwachting dat de beoogde gaswinning bepalend zal zijn voor de demografische ontwikkelingen te Oppenhuizen.
5d	88, 96	Zienswijze	Er zal continu gewerkt worden met als gevolg dat er altijd veel lawaai en licht zal ontstaan.
		Antwoord	Gedurende de korte periode van aanpassing van de locatie en tijdens onderhoudswerkzaamheden, kan als gevolg van de werkzaamheden tijdelijk geluidsoverlast ontstaan. De werkzaamheden vinden plaats bij daglicht en hebben geen lichtoverlast tot gevolg. Bij reguliere gasproductie is de locatie onbemand en niet verlicht. Reguliere gasproductie leidt niet tot licht- en geluidsoverlast.
5e	94	Zienswijze	Het verkeer van en naar het boorstation zal mogelijk aanpassingen vereisen aan de dorpsstraten en wegen. Er mogen geen vernielingen worden aangebracht aan bomen, wegen, e.d om dit (zware) verkeer toegang te verschaffen. Tevens mag er geen nachtelijk vervoer plaatsvinden.
		Antwoord	Transport vindt zoveel mogelijk bij daglicht plaats. In overleg met de gemeente wordt een verkeersveiligheidsplan opgesteld voor de korte periode dat de locatie wordt aangepast. Daarnaast zal voorafgaand aan de werkzaamheden een zogeheten inspectie aan infrastructuur worden gedaan, waarna schade als gevolg van transport van en naar de locatie weer hersteld zullen worden door Vermilion. Zie ook het antwoord op zienswijze 9a.
5f	43	Zienswijze	De gaswinningslocatie is op 200 meter gelegen van het recreatiebedrijf van indiener. Er zijn flinke investeringen gedaan in het bedrijf. De mogelijke gaswinning leidt tot onrust onder gasten en er treedt imagoschade op. Indiener vindt het niet eerlijk om te verlangen dat zijn bedrijf rekening moet houden met de omgeving en aan allerlei normen moet voldoen en het Vermilion is toegestaan om op korte afstand van bebouwing en een recreatief bedrijf gas te winnen.

		Antwoord	De locatie is al lang geleden bestemd als gaswinningslocatie, waarmee indiener rekening had kunnen en moeten houden. Zoals uit de artist impression bij de aanvraag blijkt, is – na de korte periode van aanpassing van de locatie - de ruimtelijke uitstraling van de gaswinningslocatie beperkt. Zoals uit de besluiten blijkt, wordt voldaan aan alle normen uit de van toepassing zijnde wet- en regelgeving.
5g	11, 53, 54, 56, 67, 73, 84, 92	Zienswijze	Indieners vrezen dat de dorpen onaantrekkelijk zullen worden om in te leven, dat gezinnen zich niet meer willen vestigen en dat de school, de kerk en verenigingen leeg zullen lopen. Zij vrezen voor zichtbare en onzichtbare aantasting van de leefomgeving. Er zal imagoschade optreden voor het woon- en leefgebied.
		Antwoord	Op diverse plekken in Friesland vindt al decennialang gaswinning plaats, soms ook in de nabijheid van dorpen. Dit heeft nog niet eerder tot problemen geleid. Er is geen enkele aanleiding om te veronderstellen dat dit in Oppenhuizen anders zal zijn, mede gezien de beperkte ruimtelijke uitstraling van de locatie.
5h	12, 72	Zienswijze	Oppenhuizen en Uitwellingerga liggen in een zeer waterrijk gebied. Recent is door Wetterskip Fryslân een kade ophogingsproject geïnitieerd om de dorpen ook bij toenemend waterpeil voor overstroming te behoeden. Hierbij is veel aandacht besteed aan de leefbaarheid en het aanzien van de dorpen. Indien verdere bodemdaling zou optreden, moeten de voorgenomen maatregelen van het waterschap worden herzien en bestaat een reële kans, dat alsnog tot ontsierende maatregelen moet worden besloten. Hiermee wordt blijvend schade aan de leefomgeving van indieners toegebracht. Ook zijn de woningen in de dorpen gebouwd op een zandlaag van 3 meter, waardoor zelfs geringe verstoringen van deze zandlaag tot grote verzakkingen zullen leiden. Er kan schade aan gebouwen ontstaan en er is risico op aardbevingen. Een van de indiener geeft 3 opties ter voorkoming hiervan.
		Antwoord	Zie het antwoord op zienswijze 3f. Voor het risico op aardbevingen wordt verwezen naar het antwoord op zienswijze 1a.
5i	43	Zienswijze	Er zijn grote investeringen gedaan in het recreatiegebied Sneekermeer. De gaswinning staat loodrecht op het op orde brengen van de kwaliteit van het recreatiegebied.
		Antwoord	Op diverse plekken in Friesland vindt al decennialang gaswinning plaats, soms ook in de nabijheid van een recreatiegebied. Dit heeft nog niet eerder tot problemen geleid. Er is geen enkele aanleiding om te

			veronderstellen dat dit in Oppenhuizen anders zal zijn, mede gezien de beperkte ruimtelijke uitstraling van de locatie.
5j	90	Zienswijze	De gaswinning heeft een sterk verminderde uitstraling van de locatie tot gevolg.
		Antwoord	De verwachte effecten van de gaswinning Oppenhuizen leiden niet tot een verminderde uitstraling van de locatie. Zoals uit de artist impression bij de aanvraag blijkt, is de ruimtelijke uitstraling van de gaswinningslocatie beperkt.
		Conclusie	De zienswijzen geven geen aanleiding tot het wijzigen van een of meerdere ontwerpbesluiten.

6			<i>Landschap en cultuurhistorie</i>
6a	3, 62	Zienswijze	De risico's van gaswinning zijn te groot voor de dorpen Oppenhuizen en Uitwellinga. De dorpen bestaan uit fragiele, monumentale bebouwing.
		Antwoord	Doordat de bodemdaling door deze gaswinning beperkt en de kans op aardbevingen verwaarloosbaar is, zijn de risico's beperkt en zullen (ook monumentale) gebouwen in het winningsgebied hier naar verwachting geen schade van ondervinden. Mocht iemand toch een vermoeden van mijnbouwschade hebben, dan kan deze persoon zich melden bij het landelijk loket mijnbouwschade, dat per 1 januari 2017 operationeel zal zijn. Via dit loket zal de klacht dan vervolgens in behandeling worden genomen. Dit kan leiden tot een inhoudelijke beoordeling door de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) of een andere onafhankelijke commissie. Vermilion heeft toegezegd om voorafgaand aan de start van de aardgasproductie een bouwkundige vooropname (nulmeting aan gebouwen) uit te voeren op een representatieve selectie van bouwwerken in het invloedsgebied van de winning. Daarbij zal ook aandacht zijn voor monumentale gebouwen. Op dit moment wordt door Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en Vermilion gewerkt om de toegezegde vooropnames aan gebouwen uit te werken en onder te brengen bij de Commissie Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân.
6b	7	Zienswijze	Aan de Buorren 59 te Uitwellingerga staat het waardevolle monument de "Hermes-Tsjerke". Het gebouw stamt uit (en tussen) 1250 en 1300. Het pand is niet onderheid en kan bij een bodemdaling

			schade oplopen. Een nulmeting is hier absoluut op zijn plaats.
		Antwoord	Zie het antwoord op zienswijze 6a.
6c	94	Zienswijze	Indiener is eigenaar van een rijksmonument. Door de grote plattegrond is elke zakking van welke aard ook, direct funest voor het bouwgeheel.
		Antwoord	Zie het antwoord op zienswijze 6a.
6d	11, 12, 16, 35, 63, 81	Zienswijze	Er ontstaat landschappelijke aantasting.
		Antwoord	De welstandscommissie Hûs & Hiem heeft het bouwplan voor de winningslocatie beoordeeld. Er is vastgesteld dat het bouwplan voldoet aan de redelijke eisen van welstand. Zoals uit de artist impression bij de aanvraag van de omgevingsvergunning voor de winningslocatie blijkt, is de ruimtelijke uitstraling van de locatie beperkt.
6e	9, 28, 34, 50, 55, 68, 81, 84, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 100, 103, 108, 113, 116,	Zienswijze	Het uitzicht van indieners wordt ontsierd door de installatie (horizonvervuiling). Indieners stellen voor om een mooiere uitvoering van de afscheiding van het werkgebied te realiseren, zodat de hekken niet meer zichtbaar zijn. Indieners pleiten voor een zo laag mogelijke installatie en zo groen mogelijke inpassing.
		Antwoord	Zoals uit de artist impression bij de aanvraag van de omgevingsvergunning voor de winningslocatie blijkt, is de ruimtelijke uitstraling van de locatie beperkt. De installaties en het hekwerk worden zoveel mogelijk in een groene kleur uitgevoerd.
		Conclusie	De zienswijzen geven geen aanleiding tot het wijzigen van een of meerdere ontwerpbesluiten.
7			<i>Natuur</i>
7a	4	Zienswijze	De natuurwaarden in het gebied zijn onvoldoende geïnventariseerd. Het project Gaswinning Oppenhuizen veroorzaakt natuurschade.

		Antwoord	<p>De effecten op de aanwezige wettelijk beschermde natuurwaarden als gevolg van de aanpassing van de mijnbouwlocatie Oppenhuizen, de uiteindelijke gasproductie en de aanleg van een aardgas-transportleiding tussen Oppenhuizen en de bestaande mijnbouwlocatie Ried 2, zijn voldoende onderzocht in de volgende rapporten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 'Gaswinlocatie Oppenhuizen Toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 en Flora- en faunawet' (Royal HaskoningDHV, juni 2015) - 'Aanleg aardgastransportleiding Oppenhuizen - Ried 2. Toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet' (Royal HaskoningDHV, maart 2016). <p>De effecten van bodemdaling op Natura 2000-gebieden zijn getoetst in de Aanmeldingsnotitie Oppenhuizen I –Addendum (Royal HaskoningDHV, augustus 2015).</p> <p>In deze studies is aangegeven welke beschermde natuurwaarden voorkomen en in hoeverre de werkzaamheden hierop effect hebben. Uit de effectbeoordeling volgt dat er geen schadelijke gevolgen zijn voor de beschermde natuurwaarden. Het bevoegd gezag heeft deze studies als voldoende beoordeeld, geconcludeerd dat er geen belangrijke nadelige gevolgen voor natuur en milieu zullen optreden en dat er derhalve geen milieueffectrapport behoefde te worden opgesteld.</p> <p>Voor de ombouwwerkzaamheden en de aanleg van de aardgastransportleiding worden in het kader van de Flora- en faunawet gericht mitigerende maatregelen getroffen om negatieve gevolgen als gevolg van de uitvoeringswerkzaamheden te voorkomen.</p>
7b	9, 28, 49, 91	Zienswijze	Gaswinning is onwenselijk gezien de verstoring van het natuurgebied. De milieurapporten trekken indieners in twijfel.
		Antwoord	Omdat indieners niet expliciet aangeven welke onderdelen of gegevens uit de milieurapporten zij in twijfel trekken, is het niet mogelijk deze van een expliciet antwoord te voorzien. In het algemeen worden de ingediende milieurapporten als zeer gedegen en compleet beschouwd.
7c	15	Zienswijze	De werkzaamheden beginnen al in het broedseizoen en zijn derhalve schadelijk voor de weidevogels.
		Antwoord	Op dit moment is nog niet duidelijk wanneer de werkzaamheden zullen worden uitgevoerd. Wanneer echter de werkzaamheden in het broedseizoen van vogels die in en/of direct nabij het werkgebied kunnen voorkomen zullen plaatsvinden, zullen de benodigde maatregelen worden genomen om verstoring van deze broedvogels te voorkomen. Dit betreft hoofdzakelijk weidevogels die ook verder in het agrarisch gebied voorkomen. Zie verder hoofdstuk 8.3 "Mitigatie en toetsing aan de Flora-

			en faunawet” in de onderliggende natuurtoetsen van Royal HaskoningDHV (juni 2015 en maart 2016).
7d	42, 46, 52, 54, 56, 70, 79, 86, 87, 92, 93, 96, 107, 111	Zienswijze	Het gebied rond Oppenhuizen maakt deel uit van een Natura2000-gebied. Daar mogen geen ingrepen worden gedaan. Dientengevolge is het volgens indiener niet toegestaan gas te winnen op de locatie Oppenhuizen. Er wordt gevreesd voor zichtbare en onzichtbare aantasting van het Natura2000-gebied. De natuur dient gespaard te worden. Indieners vragen zich af of er voldoende onderzoek is gedaan naar de gaswinning in het Natura2000-gebied.
		Antwoord	<p>Er vindt geen ingreep binnen Natura 2000-gebied plaats. De aardgaswinlocatie en bijbehorende werkzaamheden bevindt zich op circa 800m van het Natura 2000 gebied Sneekermeergebied en op circa 1.100m van het Natura 2000-gebied Witte & Zwarte Brekken. Zoals in antwoord op zienswijze 7a is aangegeven, zijn de effecten op de wettelijke beschermde natuurwaarden waaronder Natura 2000 inzichtelijk gemaakt in drie rapportages (Royal HaskoningDHV, juni 2015, maart 2016 en augustus 2015).</p> <p>De tijdelijke werkzaamheden en de beoogde gaswinning hebben geen effect op de Natura 2000-gebieden en op bijbehorende beschermde waarden.</p> <p>De aanleg van de aardgastransportleiding vindt over een lengte van circa 900m op meer dan 50m van het Natura 2000-gebied Sneekermeergebied plaats. Dit betreft een tijdelijke ingreep met zeer beperkte milieueffecten die niet tot in het Natura 2000-gebied reiken. De tijdelijke werkzaamheden worden bovendien aan het oog onttrokken doordat zij westelijk van de Grienedyk plaatsvinden. Door onder andere afscherming door deze dijk is er eveneens geen sprake van optische verstoring van vogelrichtlijnsoorten. Het werkterrein wordt na afronding van de werkzaamheden in oorspronkelijke staat teruggebracht. Er is geen sprake van (on)zichtbare aantasting van het Natura 2000-gebied en bijbehorende waarden.</p>
7e	43	Zienswijze	Indiener hecht veel belang aan een schoon milieu, goed milieu voor planten, dieren – met name vogels – en in het bijzonder de grutto. Het Friese merenproject is een Europees subsidieproject. Daarin is veel geïnvesteerd. Door de gaswinning wordt hier afbreuk aan gedaan.
		Antwoord	Zoals in het antwoord op zienswijze 7a is aangegeven zijn de effecten op de wettelijk beschermde natuurwaarden, waaronder Natura 2000, inzichtelijk gemaakt in drie rapportages (Royal Haskoning DHV, juni 2015, maart 2016 en augustus 2015). Uit de studies blijkt dat het project geen gevolgen heeft voor de waterrijke gebieden en de grutto.

7f	71, 77, 78, 85, 87, 89, 90, 95, 99, 101, 105, 106	Zienswijze	Nu uit een contra-expertise blijkt dat bodemdaling en de kans op aardbevingen aanwezig zijn, is het voorstelbaar dat de impact op de natuur ook anders zal zijn. Net als voor de Waddenzee is gebeurd, zal daarom een Milieu Effect Rapport moeten worden opgesteld aangezien ook hier sprake is van een Natura2000-gebied dat doorkruist wordt door een nieuw aan te leggen gasleiding. Bodemdaling zal effecten op grondwaterstanden en hiermee verbonden effecten op flora en fauna hebben.
		Antwoord	De uitkomsten van de contra-expertise van de heer Houtenbos worden niet onderschreven door SodM en TNO en hebben dus niet tot andere inzichten geleid. Deze uitkomsten geven dan ook geen aanleiding om de impact op de natuur anders in te schatten. Overigens ligt de aardgastransportleiding buiten de nabij gelegen Natura 2000-gebieden en doorkruist deze niet. De effecten van bodemdaling gerelateerd aan de aardgaswinning (binnen een straal van 2km) is beperkt tot jaarlijks minder dan 1 mm/jaar ter plaatse van de Natura 2000 gebieden en heeft geen negatieve gevolgen voor de beschermde waarden die juist gebonden zijn aan waterrijk leefgebied. Enige vernatting is niet ongunstig voor deze soorten. Een Milieu Effect Rapport behoeft dan ook niet te worden opgesteld.
7g	85, 89, 90, 95, 99, 101, 105, 106	Zienswijze	Indieners vragen zich af waarom er geen rekening is gehouden met de tellingen van verschillende vogels door de plaatselijke fugelwacht en waarom er geen gebruik is gemaakt van waarnemingen op de internetsite www.waarneming.nl . Daarnaast vragen indieners zich af waarom er geen aandacht wordt besteed aan de gevolgen voor overwinterende ganzen terwijl de weilanden rondom de gasput een gedooggebied zijn voor overwinterende ganzen.
		Antwoord	In de natuurtoetsen zoals onder 7a zijn aangehaald is rekening gehouden met de diverse broedvogels die in het werkgebied en nabije omgeving op basis van het voorkomende leefgebied verwacht mogen worden. Dit betreft de groepen weidevogels, watervogels, en bos- en struweelvogels. De gegevens van de plaatselijke Fugelwacht of waarneming.nl geven wellicht meer specifieke informatie, maar dat is niet noodzakelijk voor de beoordeling; op grond van de Flora- en faunawet zijn namelijk alle broedvogels gedurende het broedseizoen beschermd. Wanneer gewerkt gaat worden binnen het broedseizoen, dienen mitigerende maatregelen getroffen te worden om verstoring van broedvogels te voorkomen. Verder zijn jaarrond beschermde vogelnesten binnen het werkgebied en in de directe omgeving beschermd. Er is daarom gericht veldonderzoek uitgevoerd naar jaarrond beschermde vogelnesten.

			<p>Op basis van dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat jaarrond beschermde vogelnesten niet aanwezig zijn binnen het werkgebied en directe omgeving.</p> <p>De gronden rondom de gaswinlocatie Oppenhuizen zijn niet wettelijk beschermd maar als 'ganzenfoerageergebied - algemeen' aangemerkt op de website van de provincie (raadpleging ganzenfoerageergebieden website provincie d.d. 30 augustus 2016). Deze gronden zijn door de grondgebruiker(s) vrijwillig beschikbaar gesteld voor de opvang van overwinterende ganzen; de grondgebruiker ontvangt hiervoor een vergoeding van de Provincie Fryslân. In ruil daarvoor mag de grondgebruiker tussen 1 november en 1 april binnen de foerageergebieden geen handelingen verrichten die beschermde trek ganzen weren of verontrusten.</p> <p>Dit ganzenfoerageergebied rondom de locatie heeft (in tegenstelling tot de gebieden die wettelijk beschermd zijn) enkel consequenties in de relatie grondgebruiker-provincie en heeft geen externe werking; de voorwaarden zijn niet vastgelegd in regelgeving. Uiteraard is Vermilion wel altijd gehouden aan de bepalingen uit de Flora- en Faunawet, ook ten aanzien van de overwinterende ganzen.</p> <p>De aanpassing van de gaswinlocatie betreft werkzaamheden op de locatie zelf en de toegangsweg met beperkte uitstraling naar de omgeving. Het ganzenfoerageergebied ligt met een straal van 250 tot 680 m rond de locatie. Wanneer de werkzaamheden buiten de periode van 1 november tot met 31 maart worden uitgevoerd is enige verstoring op voorhand sowieso uitgesloten. Wanneer er toch binnen deze periode op de locatie wordt gewerkt, is - gezien de gemiddelde verstoringafstand van ganzen van 566 m (conform Krijgsveld et al., 2008) - enige optische verstoring van foeragerende ganzen niet geheel uitgesloten. De duur van de werkzaamheden op de locatie is echter beperkt tot de werkdagen met een doorlooperperiode van 8 weken. Er is geen sprake van actieve verstoring van het foerageergebied rondom de locatie en er zal naar verwachting bij de ganzen gewinning optreden voor de aanwezige mensen op de gaswinlocatie. Er is geen sprake van strijd met de Flora- en Faunawet.</p> <p>Voor de aanleg van de gastransportleiding worden werkzaamheden uitgevoerd binnen een zogeheten werkstrook van 25 m breed. Een klein deel van de leiding bevindt zich in het voornoemde ganzenfoerageergebied. Vermilion zal met de grondgebruikers/-eigenaren afspraken maken betreffende de planning en uitvoering van genoemde werkzaamheden.</p>
		Conclusie	De zienswijzen geven geen aanleiding tot het wijzigen van een of meerdere ontwerpbesluiten.

8			<i>Schadebeleid</i>
8a	2, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 18, 21, 22, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 44, 47, 50, 53, 56, 59, 60, 61, 62, 67, 68, 72, 73, 75, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 104, 105, 106, 107, 108, 112, 113, 114	Zienswijze	De gaswinning heeft bodemdaling en de kans op aardbevingen tot gevolg waardoor mogelijk verzakking van de woning kan optreden. Hierdoor kan mogelijk schade aan de woning ontstaan.
		Antwoord	Mocht iemand een vermoeden van mijnbouwschade hebben, dan kan deze persoon zich melden bij het landelijk loket mijnbouwschade, dat per 1 januari 2017 operationeel zal zijn. Via dit loket zal de klacht dan vervolgens in behandeling worden genomen. Dit kan leiden tot een inhoudelijke beoordeling hiervan door de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) of een andere onafhankelijke commissie, waarbij (voorafgaand aan de gaswinning uitgevoerde) bouwkundige vooropnames (nulmetingen aan gebouwen) kunnen helpen bij het achterhalen van de oorzaak van de schade.
8b	2, 59, 114	Zienswijze	De risico's op schade aan de woning ten gevolge van de gaswinning zijn niet te verzekeren.

		Antwoord	Het risico op schade aan woningen is zeer gering. In het geval dat schade aan woningen ontstaat als gevolg van de gaswinningsactiviteiten van Vermilion, is Vermilion wettelijk aansprakelijk en verplicht om deze schade te vergoeden.
8c	2, 4, 11, 14, 16, 23, 24, 35, 38, 41, 43, 47, 48, 53, 55, 62, 68, 72, 81, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 94, 95, 96, 99, 106, 108,	Zienswijze	Door de (aankondiging van de) aanleg van de gasleiding en de gaswinnig ontstaat er waardevermindering van huizen en percelen. Er is financiële schade door het niet meer kunnen verkopen van de woning.
		Antwoord	<p>De verwachte effecten van de gaswinning Oppenhuizen geven geen aanleiding tot waardedaling van huizen van omwonenden.</p> <p>De aanleg van de gasleiding is een tijdelijke activiteit. Grondeigenaren ontvangen een vergoeding voor de aanleg en aanwezigheid van de leiding in hun grondgebied. Van andere omwonenden zijn – uit de diverse projecten waarbij in het verleden gasleidingen zijn aangelegd – geen voorbeelden bekend waar de aanwezigheid van de leiding heeft geleid tot waardevermindering van een huis of perceel. Mocht zich desondanks schade voordoen en Vermilion is daarvoor aansprakelijk, dan moet Vermilion deze schade vergoeden.</p> <p>Een eventueel verzoek tot planschade als gevolg van de aanleg van de leiding kan ingediend worden bij het Ministerie van Economische Zaken als coördinerend bevoegd gezag. Planschade als gevolg van de gaswinning vanaf de gaswinningslocatie Oppenhuizen is momenteel niet aan de orde, aangezien het hiertoe strekkende bestemmingsplan al geruime tijd geleden is vastgesteld.</p>
8d	4, 9, 22, 28, 49, 55, 62, 63, 68, 77, 78, 81, 91, 97, 98, 108,	Zienswijze	Er worden geen garanties gegeven voor waardevermindering van de woning en schade aan de woning. Indieners willen een garantie dat er geen waardevermindering zal ontstaan. Verzoek is daarnaast duidelijke garanties te geven over de afwikkeling van schade als deze ontstaat.

	110		
		Antwoord	<p>Gezien het antwoord op zienswijze 8c worden garanties voor waardevermindering van woningen niet nodig geacht. Bij het vermoeden van mijnbouwschade aan de woning kan contact opgenomen worden met het landelijk loket mijnbouwschade. Dit loket zal er desgewenst voor zorgdragen dat een inhoudelijke beoordeling van de klacht plaatsvindt door de Tcbb of een andere onafhankelijke commissie.</p> <p>Een eventueel verzoek tot planschade als gevolg van de aanleg van de leiding kan ingediend worden bij het Ministerie van Economische Zaken als coördinerend bevoegd gezag. Planschade als gevolg van de gaswinning vanaf de gaswinningslocatie Oppenhuizen is momenteel niet aan de orde, aangezien het hiertoe strekkende bestemmingsplan al geruime tijd geleden is vastgesteld.</p>
8e	4, 7, 8, 9, 11, 18, 22, 28, 31, 32, 34, 36, 37, 38, 39, 41, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 62, 63, 67, 68, 71, 73, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 85, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 107, 108,	Zienswijze	<p>Er moeten nulmetingen worden verricht in een groot gebied, zowel in Oppenhuizen als in Sneek, zowel bij alle huizen als bedrijven en infrastructuur. Daarbij vragen indieners zich of hoe en door wie deze meting wordt uitgevoerd. De reikwijdte van de nulmeting moet de openlijke en aantoonbare goedkeuring genieten van de gemeente, het dorpsbelang en de onafhankelijke Commissie Bodemdaling.</p>

	109, 110, 115, 116,		
		Antwoord	<p>Vermilion heeft toegezegd om voorafgaand aan de start van de aardgasproductie een bouwkundige vooropname (nulmeting aan gebouwen) uit te voeren op een representatieve selectie van bouwwerken in het invloedsgebied van de winning.</p> <p>Op dit moment wordt door Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en Vermilion gewerkt aan een overeenkomst om de toegezegde vooropnames aan gebouwen uit te werken en onder te brengen bij de Commissie Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân. Na ondertekening van de overeenkomst geeft Vermilion mandaat aan deze Commissie om haar eigen werkwijze te volgen. Of de Commissie derde partijen hierin om een rol vraagt, is ter beoordeling van de Commissie.</p>
8f	9, 25, 28, 29, 49, 54, 55, 63, 68, 80, 81, 90, 91, 96, 97, 100, 103, 108, 109, 110, 115,	Zienswijze	<p>De aansprakelijkheid is zeer globaal en vrijblijvend geregeld. De schadevergoeding is te beperkt en tot op heden is er nog geen vergoeding geboden. Er moeten afspraken worden gemaakt met getroffen omwonenden. Ook moet er een afzonderlijk schadefonds worden opgericht en niet gebruik worden gemaakt van het algemeen Waarborgfonds Mijnbouwschade.</p>
		Antwoord	<p>Vermilion heeft op basis van de Mijnbouwwet een zorgplicht ten aanzien van de uitvoering van zijn mijnbouwactiviteiten en dient maatregelen te nemen om mijnbouwschade en onveilige situaties te voorkomen. Als er desondanks toch schade ontstaat door de aanleg van het mijnbouwwerk of de gaswinning, dan dient Vermilion - op basis van de aansprakelijkheid zoals geregeld in het Burgerlijk Wetboek Boek 6 artikel 177 - deze te vergoeden. Het Burgerlijk Wetboek is op dit punt niet "zeer globaal en vrijblijvend".</p> <p>Het feit dat, buiten het effectgebied van de gaswinning uit het Groningenveld, vooralsnog weinig schadevergoeding door mijnbouwondernemingen heeft plaatsgevonden, komt doordat er (buiten Groningen) weinig schadegevallen aan woningen zijn waarvan is vastgesteld dat zij het gevolg zijn van een mijnbouwactiviteit. Indien het oorzakelijk verband tussen de schade en de mijnbouwactiviteit is vastgesteld, vindt vergoeding hiervan plaats. Indien de mijnbouwonderneming hiertoe niet meer in staat is, vindt vergoeding plaats vanuit het Waarborgfonds mijnbouwschade. De meerwaarde van het instellen van een ander schadefonds wordt niet gezien.</p>

8g	15, 23, 25, 45, 46, 47, 48, 52, 53, 54, 56, 62, 63, 66, 67, 68, 69, 70, 73, 76, 79, 80, 85, 86, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 103, 105, 106, 107, 108, 109, 115, 116	Zienswijze	Er dient uitgegaan te worden van een omgekeerde bewijslast. Hiermee wordt de positie van de benadeelde in discussies over het causaal verband tussen de schade en de mijnbouwactiviteiten versterkt. Bovendien wordt het dan voor de exploitant van groot belang om een nulmeting te doen. De verantwoordelijkheid wordt neergelegd waar die hoort namelijk bij degene die financieel gezien baat heeft bij de winning van het gas en potentieel veroorzaker is van de schade.
		Antwoord	Zie ten aanzien van het verzoek om omgekeerde bewijslast het antwoord op zienswijze 13b en ten aanzien van het verzoek om een nulmeting het antwoord op zienswijze 10c.
8h	16, 53, 54, 55, 56, 67, 70, 71, 73, 77, 78, 85, 87, 88, 89, 92, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 115,	Zienswijze	Indieners zijn van mening dat er een algemene vergoeding (via een fonds) moet komen om waardedaling mee te compenseren. Tevens dient er een onafhankelijk schadeloket te worden opgericht en dient de eventuele schade beoordeeld te worden door onafhankelijke deskundigen (Technische Commissie Bodembeweging) De schadevergoeding zou daarbij even hoog moeten zijn als de waardeverminderende invloed van de gaswinning.
		Antwoord	Zie ten aanzien van het aspect van waardedaling het antwoord op zienswijzen 8c en 8d. Ten aanzien van het verzoek voor de oprichting van een onafhankelijk schadeloket heeft de Minister van EZ bij brief

			van 24 juni 2016 aan de Tweede Kamer aangegeven dat hij een landelijk loket voor mijnbouwschade zal instellen dat per 1 januari 2017 operationeel zal zijn. Inhoudelijke beoordelingen van specifieke gevallen kunnen via het loket plaatsvinden door bijvoorbeeld de Tcbb.
8i	37	Zienswijze	Indiener stelt voor dat bewoners die boven het gasveld wonen gratis gas krijgen.
		Antwoord	Deze wijze van compensatie voor bewoners die boven een gasveld wonen is in Nederland niet gebruikelijk. Indien de gaswinning voor bewoners leidt tot schade, is Vermilion wettelijk verplicht deze te vergoeden.
8j	43, 71, 90	Zienswijze	Indieners verwachten door de gaswinning schade te ondervinden bij hun bedrijven. De plannen hebben tot gevolg dat het bedrijf waarschijnlijk in de toekomst niet meer volwaardig kan worden geëxploiteerd waardoor investeringen op deze locatie ingeperkt worden. Het plan brengt beperkingen mee voor de bouwmogelijkheden op en het gebruik van het terrein.
		Antwoord	De onderzoeken met betrekking tot Oppenhuizen geven geen aanleiding om aan te nemen dat bedrijven schade zullen ondervinden door de gaswinning. Op diverse plekken in Friesland vindt al decennialang gaswinning plaats, soms ook in de nabijheid van bedrijven. Dit heeft nog niet eerder tot problemen geleid. Er is geen enkele aanleiding om te veronderstellen dat dit in Oppenhuizen anders zal zijn. Voor wat betreft de beperking van de bouwmogelijkheden van indiener nr. 90, zie het antwoord op zienswijze 13d.
8k	54, 92, 100, 103	Zienswijze	Er moet niet alleen op voorhand onderzoek gedaan worden naar de kans en waarschijnlijkheid dat een bepaald negatief effect of schade kan optreden, maar er moet ook onderzoek plaatsvinden naar de omvang van de schade en of de schade al dan niet volledig hersteld kan worden.
		Antwoord	Zie het antwoord op zienswijze 1a. De kans op schade aan gebouwen door de gaswinning Oppenhuizen is zodanig klein, dat verder onderzoek naar omvang en herstel mogelijkheden niet zinvol wordt geacht.
8l	55	Zienswijze	Indiener wil een regeling dat mocht een huis vanaf de start van de gaswinning na 2 jaar niet verkocht zijn dat het huis door een onafhankelijk makelaar getaxeerd wordt en wordt aangekocht door de staat, waarbij de waardevermindering ook al in de huidige periode door de dreiging van de gaswinning wordt meegenomen.

		Antwoord	Aangezien de verwachte effecten van de gaswinning Oppenhuizen, zoals aangegeven in het antwoord op zienswijze 8c, geen aanleiding geven tot waardedaling van huizen van omwonenden, is er ook geen aanleiding tot het treffen van de hier gevraagde regeling.
8m	59, 114	Zienswijze	Indieners verzoeken af te zien van gaswinning. Mocht worden besloten tot winning over te gaan, dan verzoeken indieners de opstallen van tevoren te kopen ten einde iedere vorm van discussie over eventuele schade te voorkomen.
		Antwoord	Zie het antwoord op zienswijze 1a. Het vooraf opkopen van opstallen is volstrekt onnodig en ook niet aan de orde.
8n	94	Zienswijze	Er is op korte termijn indirecte schade te verwachten aan het algemeen belang vanwege verminderde onroerend goedbelasting opbrengst voor de gemeente door het dalen van de waarde van het onroerend goed in de omgeving van de gaswinlocatie.
		Antwoord	Zie het antwoord op zienswijze 8c.
8o	111	Zienswijze	Indiener wil gecompenseerd worden voor de geleden schade (waardedaling, overlast door gaswinning en verhoogd veiligheidsrisico) zolang er aardgas gewonnen wordt uit de locatie en minimaal 10 jaar daarna. Indiener stelt voor om hier een schikking voor te treffen van €15.000,- per jaar te betalen uit de opbrengst van het gasveld.
		Antwoord	Compensatie voor geleden mijnbouwschade is pas aan de orde wanneer de mijnbouwschade is vastgesteld. Aangezien de bodemdaling door deze gaswinning beperkt zal zijn en de kans op aardbevingen verwaarloosbaar is, zijn de risico's beperkt en zullen burgers en bedrijven in het winningsgebied hier naar verwachting geen schade van ondervinden.
8p	27	Zienswijze	Er zullen altijd negatieve gevolgen optreden. De kosten voor bijvoorbeeld het herstel van de gevolgen van bodemdaling zullen in dit waterrijke gebied enorm zijn.
		Antwoord	Het geheel aan ontwerpbesluiten toont juist aan dat de negatieve gevolgen van de gaswinning Oppenhuizen zeer gering zullen zijn, mede doordat de bodemdaling door deze gaswinning beperkt zal zijn en de kans op aardbevingen verwaarloosbaar is. Mochten de activiteiten van Vermilion tot

			bodemdaling leiden en de gevolgen hiervan moeten worden hersteld, dan moet Vermilion voor dit herstel betalen.
8q	48, 76, 90, 94	Zienswijze	Nergens blijkt uit de stukken of - gelet op de relatief kleine omvang van het veld ten opzichte van de mogelijke herstelkosten voor schade - de voorgenomen winning bij Oppenhuizen rendabel kan zijn. Een indiener mist een exploitatieoverzicht. De gevolgen voor de omgeving als gevolg van de second opinion zullen ingrijpender zijn dan de gevolgen zoals in het winningsplan door Vermilion is omschreven en wordt aangenomen. De schadeanalyse moet op basis van de juiste gegevens worden gemaakt, mede omdat duidelijk moet zijn hoe de opbrengst in verhouding staan tot eventueel te maken kosten voor schadeherstel. Daarbij moet er rekening mee worden gehouden dat in het winningsgebied sprake kan zijn van oude ondiep gefundeerde gebouwen welke gevoelig zijn voor bodembeweging. Er dient een analyse te worden gemaakt waarbij de economische waarde van het gas is afgewogen tegen de economische schade aan het gebied plus de immateriële schade van de bewoners.
		Antwoord	Zie de antwoorden op de zienswijzen 6a en 2k. Voor fysieke zaakschade die ontstaat als gevolg van de gaswinning Oppenhuizen is Vermilion aansprakelijk. Mocht in Oppenhuizen, tegen de verwachting in, mijnbouwschade optreden, dan zal deze door Vermilion vergoed worden. Zie ook de antwoorden op de zienswijzen 2d en 8f.
8r	94	Zienswijze	Indiener heeft geen vertrouwen in een nette afwikkeling van schades omdat Vermilion slechts met een kleine winst - mogelijk zelfs met een verlies - het project exploiteert. Vermilion wil niet nu al een garantiefonds openen en ook geen nulmeting uitvoeren. Indiener heeft ook geen vertrouwen in de democratische besluitvorming nu er grote financiële belangen voor Vermilion in het spel zijn.
		Antwoord	De afwikkeling van schadeclaims door Vermilion staat los van de - al dan niet - winstgevendheid van één gaswinningsproject. Op dit moment wordt door Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en Vermilion gewerkt aan een Bodemdalingsovereenkomst Aardgaswinning Fryslân, waarmee de beoordeling en afwikkeling van schadeclaims zal worden uitbesteed aan een onafhankelijke commissie. Zie het antwoord op zienswijze 2b voor de totstandkoming van de besluitvorming inzake het RCR-project gaswinning Oppenhuizen. De diverse (ontwerp)besluiten kunnen pas verleend worden als, zo nodig na het stellen van specifieke randvoorwaarden, wordt voldaan aan alle gestelde eisen vanuit de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Zie het antwoord op zienswijze 6a voor wat betreft het uitvoeren van een nulmeting.

			Zie het antwoord op zienswijze 8d voor wat betreft het openen van een garantiefonds. Zie het antwoord op zienswijze 8q voor wat betreft de financiële exploitatie van het project.
8s	23	Zienswijze	In het 'kleine velden'-beleid zou een deel van de opbrengst voor Vermilion/de Staat gereserveerd moeten worden voor planschade.
		Antwoord	Ten aanzien van de planvorming vindt binnen het project gaswinning Oppenhuizen uitsluitend besluitvorming plaats over het inpassingsplan voor de aanleg van de aardgastransportleiding Oppenhuizen – Ried 2. Het bestemmingsplan 'Buitengebied Wymbritseradiel' heeft gaswinning vanaf de bestaande mijnbouwlocatie Oppenhuizen al geruime tijd geleden mogelijk gemaakt. Planschade als gevolg van de gaswinning vanaf de gaswinningslocatie Oppenhuizen is derhalve niet aan de orde. Een eventueel verzoek tot planschade als gevolg van de aanleg van de leiding kan ingediend worden bij het Ministerie van Economische Zaken als coördinerend bevoegd gezag. Voor het eventueel moeten uitkeren van planschade is het niet nodig om een deel van de opbrengst van de kleine velden hiervoor te reserveren.
8t	9, 51, 53, 92	Zienswijze	Er is aangegeven dat het project geen schade of waardevermindering van bebouwing met zich mee zal brengen. Dit is onjuist.
		Antwoord	Zie het antwoord op zienswijze 8c.
8u	71, 78	Zienswijze	Er worden negatieve economische effecten/omzetverlies voor de watersportindustrie, recreatie-bedrijven, horeca en middenstand voorzien wanneer er sprake zal zijn van aardbevingen. Deze moeten zoveel mogelijk voorkomen worden.
		Antwoord	De kans op aardbevingen als gevolg van de gaswinning Oppenhuizen is in het winningsplan van Vermilion ingeschat als verwaarloosbaar klein. SodM en TNO hebben aangegeven in te stemmen met deze inschatting. Genoemde negatieve economische effecten als gevolg van aardbevingen zullen derhalve naar verwachting niet aan de orde zijn.
		Conclusie	De zienswijzen geven geen aanleiding tot het wijzigen van een of meerdere ontwerpbesluiten.

9			<i>Overig</i>
9a	53, 111	Zienswijze	De emissies als gevolg van het verkeer zijn gemodelleerd tot aan de eerste relevante hoofd-ontsluitingsroute, te weten de rijksweg A7 op 3,5 kilometer van de locatie Oppenhuizen. De stukken bevatten geen nadere toelichting op de ontsluitingsroute. Er ontbreken tekeningen van deze ontsluitingsweg. Wanneer de weg door calamiteiten ten gevolge van de gaswinning afgesloten dient te worden, betekent dit dat de bewoners van de wijk niet uit de wijk kunnen en vice versa. Dit vraagt om goede ontwerp oplossingen en wellicht een tweede ontsluitingsroute. Tevens dient er goed gekeken te worden naar de inrichting van de Tsjerkebuorren, de hoofdstraat van Oppenhuizen, waar het verkeer van en naar de winningslocatie gebruik van gaat maken. Deze weg is zeer gevaarlijk en ongeschikt als ontsluitingsroute voor een winningslocatie.
		Antwoord	In overleg met de gemeente wordt een verkeersveiligheidsplan opgesteld voor de korte periode dat de locatie wordt aangepast. Gedurende de winning wordt de locatie 2-3 keer per week bezocht door een vrachtwagen. Dit geeft geen aanleiding tot aanpassing van de ontsluitingsroute.
9b	55, 68, 81, 87, 96	Zienswijze	Bij calamiteiten, storingen en onderhoudswerkzaamheden is affakkelen niet uitgesloten. Dit is voor het milieu zeer onwenselijk. Milieueffecten treden op op het gebied van zicht, reuk, lawaai en CO2. Indieners vragen zich af waarom dit niet is meegenomen in het rapport. Niet is aangegeven hoe vaak onderhoudswerkzaamheden plaatsvinden en wat de visuele- en geluidhinder daarbij is.
		Antwoord	Op de locatie is geen fakkel aanwezig; bij de winning wordt geen gas afgefakkeld. Bij onderhoudswerkzaamheden of wanneer (delen van) de installatie drukvrij gemaakt moet(en) worden, wordt het gas onverbrand via de afblaaspijp geëmitteerd naar de lucht. Die hoeveelheden zijn marginaal. In de milieueffectbeoordeling (paragraaf 3.4.3.) zijn de effecten beschreven van de standaard bedrijfssituatie. Waar relevant is aangegeven welke maatregelen worden genomen tijdens onderhoudswerkzaamheden.
9c	62	Zienswijze	Indiener stelt een onafhankelijke hoogtemeting van het gebied voor op de meest belangrijke punten voor en tijdens de gaswinning.
		Antwoord	De meetplaatsen, -methode en -frequentie zijn neergelegd in het meetplan, dat is goedgekeurd

			door SodM.
9d	63, 68, 85, 87, 90, 95, 99, 106, 108, 115	Zienswijze	De proefboringen naar gas in Oppenhuizen zijn uitgevoerd rond 1973. Dit betekent dat de conceptbesluiten van 2016 zijn gebaseerd op brongegevens die meer dan 40 jaar oud zijn en tot stand zijn gekomen in een tijdperk waarin de stand van de techniek heel anders was en gegevens nog niet geautomatiseerd werden verwerkt. Er bestaat hierdoor een grote kans op onnauwkeurigheden in de brongegevens, wat onzorgvuldig is, omdat fouten in de data ook kunnen leiden tot fouten in de conceptbesluiten. Indiener stelt dat de boringen uit de jaren '70 moeten worden herhaald of gecontroleerd met de huidige technische middelen.
		Antwoord	De boring en productietest op de locatie Oppenhuizen zijn uitgevoerd in 1972. De kwaliteit en hoeveelheid van de verzamelde data was voldoende om een evaluatie te maken van het veld. Op basis van deze data en data van vergelijkbare velden kan een goede beoordeling worden gemaakt van de impact van de gaswinning op de omgeving, zoals omschreven in o.a. het winningsplan en de milieu-effectbeoordeling. Een nieuwe boring en productietest zullen daarin geen verandering brengen. Zie ook het antwoord op zienswijze 3j.
9e	55, 65, 68, 81, 96, 99	Zienswijze	Er zal aanzienlijke geluidsoverlast ontstaan t.o.v. de huidige situatie in een rustig dorpje. Er zal o.a. geluidsoverlast ontstaan door LFN (low frequency noise) ten gevolge van de gasboringen.
		Antwoord	Naar verwachting zal er geen geluidsoverlast ontstaan. De gehanteerde geluidsnorm is streng, en gebaseerd op een landelijke omgeving. Hierbij is er rekening mee gehouden dat het ter plaatse heersende achtergrondgeluidsniveau gering is. Het geluidsniveau vanwege gaswinlocatie Oppenhuizen is zelfs nog lager, en zal dus nagenoeg onhoorbaar zijn bij de woningen. LFN (low frequency noise) is geluid met een frequentie lager dan 20 Hz. Op de mijnbouwlocatie Oppenhuizen bevindt zich geen apparatuur (grote pompen, compressoren e.d.) die dergelijk geluid produceert.
9f	26	Zienswijze	Indiener maakt zich zeer ernstige zorgen over de aanstaande grondvervuiling.
		Antwoord	De locatie is op een dusdanige wijze ontworpen en wordt als zodanig uitgevoerd dat er sprake is van een verwaarloosbaar bodemrisico. Periodiek wordt de bodemkwaliteit gemeten overeenkomstig de voorschriften uit de vergunning en door een daartoe gecertificeerd en onafhankelijk bureau.

9g	84	Zienswijze	Er ontstaat risico op milieuschade door de chemicaliën die gebruikt moeten worden voor het kunnen winnen van het gas.
		Antwoord	<p>Bij het opstarten van de winningsput wordt methanol in de gasstroom geïnjecteerd om hydraatvorming in de installatie tegen te gaan. Daarna is het soms nog noodzakelijk methanol in de put te injecteren om hydraatvorming te voorkomen.</p> <p>Het geproduceerde gas is licht corrosief. Door injectie van een corrosieremmer in zowel de put als in de gastransportleiding wordt dit corrosieve karakter bestreden. Om hydraatvorming in de gastransportleiding te voorkomen wordt tevens di-ethyleenglycol, een wateraantrekkende stof, geïnjecteerd in de gasstroom. De toegevoegde stoffen worden met de gasstroom meegevoerd naar de gasbehandelingsinstallatie elders en aldaar uit de gasstroom verwijderd. De integriteit van de leiding wordt periodiek gemonitord, door het sturen van een hiertoe geëigend meetinstrument ('pig') door de leiding. Verder worden op de locatie smeeroilie en hydraulische olie gebruikt voor de apparatuur. Deze olie kan niet in het (aquatische) milieu terecht komen vanwege de aanwezige voorzieningen op de locatie. Het risico op milieuschade als gevolg van het gebruik van chemicaliën is derhalve zeer gering.</p>
9h	90	Zienswijze	De gaswinning op korte afstand van het agrarisch bedrijf leidt tot risico's voor het vee in het weiland.
		Antwoord	<p>De werkzaamheden worden uitgevoerd conform strikte wettelijke voorschriften en milieu-eisen waarbij effecten op milieu zoveel mogelijk worden voorkomen.</p> <p>Vermilion is aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van de mijnbouwactiviteit.</p>
9i	90	Zienswijze	De aanleg van de gasleiding zal mogelijk tot gevolg hebben dat een deel van het land met verdroging te maken zal krijgen. Tevens zal inklinking optreden bij de gronden waar de leiding wordt aangelegd. Het is onduidelijk wat de gevolgen van de leiding op de waterhuishouding zijn.
		Antwoord	Eventuele inklinking (door verdroging als gevolg van bronbemaling bij aanleg van de leiding en/of door transport) vindt met name plaats binnen de werkstrook van de leiding. De grondtekorten die door de eventuele inklinking zijn ontstaan, zullen met herstelwerkzaamheden worden opgeheven. Daarmee komt het maaiveld weer op oorspronkelijk niveau en wordt de waterhuishouding hersteld.
9j	93	Zienswijze	Mogelijk is het aansluiten van biogas vanaf melkveebedrijven op de gasleiding een optie.

		Antwoord	De door indiener geschetste optie zou met Vermilion, als eigenaar van de gasleiding, moeten worden besproken. Het is aan Vermilion om te beoordelen of zo een aansluiting haalbaar is.
		Conclusie	De zienswijzen geven geen aanleiding tot het wijzigen van een of meerdere ontwerpbesluiten.

3 Behandeling zienswijzen die betrekking hebben op een specifiek ontwerpbesluit

Nr.	Indiener	Onderdeel	Ontwerpbesluit
10			<i>Instemmingsbesluiten winningsplan en meetplan</i>
10a	66	Zienswijze	De second opinion van Ir. A.P.E.M. Houtenbos van maart 2016 "Bodembeweging door gaswinning Oppenhuizen" laat zien dat bij een andere interpretatie van het ondergrondse model en het hanteren van een ander theoretisch wetenschappelijk model de bodemdaling groter zal zijn, het diepste punt zal verschuiven en de bodemdaling een groter gebied zal beïnvloeden. Hierdoor krijgt niet alleen Oppenhuizen te maken met bodemdaling, maar ook een deel van de woonwijk Duinterten van Sneek. Bovendien blijkt uit herberekening van het bevingrisico dat deze hoger geclassificeerd moet worden dan "verwaarloosbaar" zoals in het winningsplan staat.
		Antwoord	Zie het tweede deel van het antwoord op zienswijze 2k.
10b	66	Zienswijze	De second opinion geeft aan dat de in het meetplan voorgestelde waterpasnetwerk ongeschikt is voor vaststelling van het dynamisch verloop van de bodemdaling, de dekking onvoldoende is en dat de gekozen waterpastrajecten langs de contouren geen bijdragen leveren aan het verifiëren van de bodemdaling.
		Antwoord	In de second opinion van de heer Houtenbos wordt aangenomen dat bij gasproductie de aquifer over zijn gehele volume dezelfde einddruk zal bereiken als het gasreservoir. Deze aanname leidt tot een hogere verwachte bodemdaling dan berekend in het winningsplan. Op basis van de eigenschappen van het gasveld Oppenhuizen heeft TNO echter bepaald dat het niet aannemelijk is dat de druk in de aan het gasreservoir grenzende watervoerende aquifer in dezelfde mate afneemt als in het gasreservoir, zoals door de heer Houtenbos is gesteld. Enige drukdaling en daarmee een geringe bijdrage aan de bodemdaling door de gaswinning, leidend tot een verwachte extra bodemdaling (door de gaswinning) van 0,1 cm, zal kunnen optreden. De bodemdaling als gevolg van de gaswinning zou daardoor in totaal 1,2 cm bedragen in plaats van de door TNO ingeschatte 1,1 cm. Beide getallen vallen binnen de

			<p>door TNO bepaalde onzekerheidsbandbreedte voor de verwachte bodemdaling door de gaswinning. De berekeningen van TNO ondersteunen de zienswijze van de heer Houtenbos dus niet. De uitkomsten van TNO geven wel een goede overeenstemming met de resultaten zoals die door Vermilion in het winningsplan zijn weergegeven.</p> <p>Het meetplan is opgesteld aan de hand van de voorspellingen over de verwachte bodemdaling inclusief de invloedsfeer zoals die in het winningsplan zijn aangegeven. Het meetplan dekt het gebied af van de berekende invloedsfeer en is daarmee geschikt om de bodemdaling te verifiëren. Het meetplan voldoet daarmee aan artikel 30 van de Mijnbouwwet.</p>
10c	66	Zienswijze	<p>Aan geen van beide instemmingsbesluiten zijn voorschriften verbonden voor het uitvoeren van nulmetingen aan woningen en gebouwen. Het valt te prijzen dat Vermilion een toezegging heeft gedaan voor het uitvoeren van nulmetingen. Desondanks vindt indiener dat het bevoegd gezag op grond van de Mijnbouwwet bij alle gaswinningen dergelijke nulmetingen verplicht moet stellen. Hiermee wordt ongelijkheid voorkomen, duidelijkheid en zekerheid gegeven en wordt deels tegemoet gekomen aan zorgen van burgers.</p>
		Antwoord	<p>In het ontwerpinstemmingsbesluit met het winningsplan Oppenhuizen is inderdaad geen voorschrift opgenomen voor het uitvoeren van nulmetingen aan gebouwen. Door de toezegging van Vermilion voor het uitvoeren van een representatieve bouwkundige vooropname (nulmeting aan gebouwen) werd dit voorschrift als zodanig ook niet nodig geacht. Met deze toezegging verplicht Vermilion zich, in aanvulling op haar verplichtingen op grond van de Mijnbouwwet, om hieraan invulling te geven. Op dit moment wordt door Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en Vermilion gewerkt aan een overeenkomst om de toegezegde vooropnames aan gebouwen uit te werken en onder te brengen bij de Commissie Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân.</p> <p>De minister van EZ heeft echter tijdens de behandeling van het wetsvoorstel tot wijziging van de Mijnbouwwet (wetsvoorstel veiligheid en regie) in juni/juli 2016 in de Tweede Kamer aangegeven dat hij, wanneer de effecten van de mijnbouwactiviteit, de locatie of de omgeving daartoe aanleiding geven, genegen is tot het opnemen van de verplichting tot het uitvoeren van een representatieve nulmeting als voorschrift in het instemmingsbesluit winningsplan. Dit voorschrift is daarom alsnog opgenomen in het instemmingsbesluit winningsplan Oppenhuizen. Deze verplichting vloeit echter niet voort uit de thans vigerende Mijnbouwwet en geldt ook niet voor alle gaswinningen; deze aanpassing van het instemmingsbesluit winningsplan betreft een ambtshalve wijziging.</p>

10d	96	Zienswijze	In het ontwerpinstemmingsbesluit meetplan wordt geen enkele onderbouwing gegeven waarom met het meetplan kan worden ingestemd.
		Antwoord	In het ontwerpinstemmingsbesluit meetplan zijn de aspecten aangegeven waarop SodM het meetplan heeft getoetst en heeft SodM vervolgens geconcludeerd ermee in te kunnen stemmen (zonder daaraan nadere voorschriften te verbinden). In dit geval was er geen aanleiding tot een verdere onderbouwing.
10e	96	Zienswijze	In bijlage 1 bij het meetplan komt geen enkel meetpunt in de wijk De Brekken voor.
		Antwoord	Het meetnet dat ontworpen is voor de gaswinning ziet op de totale invloedssfeer en binnen deze invloedssfeer zijn voldoende meetpunten aangebracht om de bodemdaling met voldoende zekerheid te kunnen vaststellen. Het kan inderdaad voorkomen dat sommige individuele wijken geen meetpunt bevatten. Desondanks is door middel van het meten van de meetpunten die genoemd staan in het meetplan de bodemdaling met voldoende zekerheid vast te stellen.
10f	96	Zienswijze	Op blz. 20 onder C4 en blz. 21 onder C6 wordt schade aan woningen niet genoemd.
		Antwoord	Het kopje van punt C4 had moeten luiden: schade aan bouwwerken door bodembeweging. En in de tekst hieronder had moeten staan: schade aan gebouwen door bodembeweging wordt niet verwacht. Het gehele plan beschouwend is voldoende duidelijk dat geen schade door bodembeweging (bodemdaling en bodemtrillingen) wordt verwacht aan openbare infrastructuur, gebouwen, en natuur en milieu. Onder C6 gaat het over schade zonder nadere aanduiding waaraan. Een en ander geeft dan ook geen aanleiding tot aanpassing van het winningsplan of het instemmingsbesluit met het winningsplan.
10g	96	Zienswijze	Indiener stelt dat in het Winningsplan (B 1.1 en B6) aangegeven wordt dat bij de winning water en aardgascondensaat worden mee geproduceerd. Afvoer van het water zal per vrachtwagen plaatsvinden. Niet vermeld wordt hoe vaak en hoeveel vrachtwagens, zeker in de eerste jaren, door de woonkernen gaan rijden. In het ontwerpbesluit over het Winningsplan wordt niet aangegeven onder welke voorwaarden deze afvoer kan plaatsvinden om hinder in de woonkernen zoveel mogelijk te beperken.
		Antwoord	Het winningsplan ziet niet op transport van en naar de locatie, dit wordt in de omgevingsvergunning voor de locatie verantwoord. Bij de productie van aardgas komt naast aardgascondensaat tevens productiewater vrij. Het aardgascondensaat wordt via de uitgaande aardgastransportleiding

			<p>getransporteerd naar de gasbehandelingsinstallatie te Garijp. Het productiewater wordt per truck afgevoerd naar een erkende verwerker elders. De verwachting is dat 2-3 keer per week afvoer van productiewater zal plaatsvinden.</p> <p>Het transport vindt overdag plaats. Eventuele voorwaarden aan dit transport worden opgenomen in de omgevingsvergunning voor de winningslocatie en niet in het instemmingsbesluit met het winningsplan.</p>
10h	96	Zienswijze	Zie 1a, 1d, 2r, 3b, 3g, 3j, 5d, 7d, 8a, 8c, 8e, 8f, 8g, 8h, 9b en 9e.
		Antwoord	Zie 1a, 1d, 2r, 3b, 3g, 3j, 5d, 7d, 8a, 8c, 8e, 8f, 8g, 8h, 9b en 9e.
10i	76	Zienswijze	Punt 2 en 3 van het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan zijn niet specifiek en daardoor vaag, onduidelijk en niet handhaafbaar.
			De voorschriften 2 en 3 uit het ontwerpinstemmingsbesluit winningsplan betreffen aanwijzingen voor Vermilion tot verwerking van een aantal concreet benoemde aspecten in het meetplan. Deze aspecten dienen in het meetplan verder geconcretiseerd te worden. Het op deze punten nog gewijzigde meetplan zal vervolgens door SodM nog getoetst worden. Daarbij zal tevens worden gelet op handhaafbaarheid.
10j	105	Zienswijze	Zie 2q, 3b, 3g, 3j, 4c, 7f, 7g, 8a, 8e, 8g en 8h.
		Antwoord	Zie 2q, 3b, 3g, 3j, 4c, 7f, 7g, 8a, 8e, 8g en 8h.
10k	112	Zienswijze	De mijnraad adviseert in de brief van 22 februari 2016 onder a de meetmethodiek zodanig aan te passen dat een goed onderscheid kan worden gemaakt tussen autonome bodemdaling en de bodemdaling als gevolg van gaswinning. Hierbij moet worden onderzocht welke destabiliserende werking de bodemdaling als gevolg van de gaswinning heeft op de autonome daling van de slappe veenlaag door grotere oxidatie en krimp vanwege scheuren en trillingen. Deze component zal dan bij de gaswinningsdaling van de diepere ondergrond moeten worden opgeteld. Indien er sluit zich aan bij genoemd mijnraad advies onder b en het advies in de voorlaatste alinea betreffende het burgerperspectief.
		Antwoord	Genoemde punten a en b uit het advies van de Mijnraad zijn overgenomen als voorschriften in het instemmingsbesluit. De voorlaatste alinea van het Mijnraadadvies, betreffende het burgerperspectief, wordt door de Minister van EZ opgevolgd bij de voorbereiding van de besluitvorming over volgende winningsplannen.

10l	112	Zienswijze	Op de digitale conceptkaart, tekening 403921-OPP-ME-2015-0, zijn de invloedssferen niet duidelijk als zodanig herkenbaar. Als hiermee wordt bedoeld alle met cijfers en blauwe omlijning aangegeven gebieden dan zou ook in deze gebieden jaarlijks een meting moeten plaatsvinden. De te monitoren gebieden komen overeen met de theoretische invloedssfeer. Indien er stelt de vraag of deze theorie gebaseerd is op de praktijk zoals deze in Groningen wordt ervaren waar ook in de stad Groningen de trillingen voelbaar zijn.
		Antwoord	De invloedssfeer wordt weergegeven door de donkergrijze stippellijn in de tekening. Deze invloedssfeer geeft een inschatting van het gebied waarbinnen bodemdaling kan plaatsvinden; de stippellijn geeft de 1 mm-grens aan. De blauwe lijnen geven het waterpastraject aan; de cirkels de peilmerken. De kans op bodemtrillingen in het Oppenhuizen veld is verwaarloosbaar, en in dit opzicht is de situatie volkomen onvergelijkbaar met die in het Groningenveld (het gasveld Oppenhuizen is tienduizend keer kleiner dan het Groningenveld). Het bodemdalingsinvloedsgebied bepaalt het gebied waarover de bodemdalingmetingen worden gedaan (waterpassingen) conform het meetplan. Bodemtrillingmetingen worden door KNMI gedaan m.b.v. een landelijk dekkend netwerk.
10m	112	Zienswijze	Zie 1a, 3a, 3b, 3g en 8a.
		Antwoord	Zie 1a, 3a, 3b, 3g en 8a.
		Conclusie	De zienswijzen geven geen aanleiding tot het wijzigen van het instemmingsbesluit winningsplan of het instemmingsbesluit meetplan.

11			<i>Omgevingsvergunning mijnbouwlocatie</i>
11a	76	Zienswijze	Uit de bij het ontwerpbesluit behorende stukken blijkt dat de verwachting is dat 14 jaar wordt gewonnen, terwijl ook blijkt dat de vergunning voor onbepaalde tijd wordt verleend. Dit strookt niet met elkaar, is onduidelijk en wekt geen vertrouwen. Hieraan moet aandacht worden besteed.
		Antwoord	Het is niet wenselijk om de looptijd van de omgevingsvergunning te koppelen aan de te verwachten periode dat gas zal worden gewonnen. Met name omdat de effecten van de inrichting op het milieu niet dusdanig zijn dat deze slechts voor een beperkte periode aanvaardbaar zijn. Wel is het zo dat – ongeacht de looptijd van de vergunning – de vergunning regelmatig moet worden getoetst aan de laatste stand

			van de techniek en of op basis daarvan de voorschriften moeten worden geactualiseerd. Daarnaast dient bij relevante veranderingen een vergunning voor wijziging van de werking van de inrichting te worden aangevraagd.
11b	76	Zienswijze	Bij de aangevraagde omgevingsvergunning is aangegeven dat de hoogte van de afblaaspijp 12,5 meter zou zijn. Dit is later aangepast naar 10 meter. Indiener vraagt zich af of dit vanuit regelgeving (veiligheid) voldoende is. Het moet duidelijk worden op welke regelgeving de hoogte van de pijp is gebaseerd.
		Antwoord	Voor de hoogte van de afblaaspijp bestaan geen specifieke veiligheidsnormen of regels. Wel dient de afblazing zodanig plaats te vinden dat personen die op en/of rond de locatie aanwezig zijn niet direct eraan worden blootgesteld. Bij een afblaaspijp van 10 meter hoog zal genoemde directe blootstelling niet plaatsvinden.
11c	71	Zienswijze	Er is kans op een veel zwaardere aardbeving rondom Oppenhuizen dan bij Huizinge en met een aanzienlijk groter schadepotentieel aangezien de breuk bij Oppenhuizen een kilometer minder diep ligt.
		Antwoord	Dit is onjuist. Zie het tweede deel van het antwoord op zienswijze 2k.
11d	71	Zienswijze	Vanwege de verwachte effecten ten gevolge van aardbevingen/bodemdaling is ook een MER noodzakelijk om hiermee de gevolgen op de natuurlijke waarden in beeld te krijgen.
		Antwoord	Voorafgaand aan de vergunningenprocedure is een m.e.r.-beoordeling uitgevoerd waarin de effecten van de gaswinning op de natuurlijke waarden is afgewogen. Hieruit is naar voren gekomen dat er geen belangrijk nadelige milieugevolgen zijn op de natuurlijke waarden die het doorlopen van een m.e.r.-procedure noodzakelijk maken.
11e	71	Zienswijze	Zie 2r, 3a, 3b, 3j, 5a, 7f, 8e, 8h en 8j.
		Antwoord	Zie 2r, 3a, 3b, 3j, 5a, 7f, 8e, 8h en 8j.
11f	105	Zienswijze	Zie 4c, 7f, 7g en 8a.
		Antwoord	Zie 4c, 7f, 7g en 8a.
		Conclusie	De zienswijzen geven geen aanleiding tot het wijzigen van de omgevingsvergunning mijnbouwlocatie.

12			<i>Watervergunning mijnbouwlocatie en pijpleiding</i>
12a	71	Zienswijze	Een stevige bodemdaling heeft gevolgen voor de waterhuishouding. Hier wordt in de stukken onvoldoende op ingegaan omdat er nauwelijks bodemdaling wordt voorzien. Door het dalen van de bodem wordt de waterstand in sloten, meren en kanalen hoger en stijgt ook de grondwaterstand. Ook vermindert de doorvaarthoogte van bruggen en komen oeverconstructies en kades lager te liggen.
		Antwoord	Zie het antwoord op zienswijze 3i.
12b	71	Zienswijze	De gevolgen van bodemdaling zal negatieve effecten hebben op de watersportindustrie en dienen daarom scherper (financieel) in beeld te worden gebracht middels o.a. een nulmeting waarbij de infrastructuur van bedrijven en inwoners maar ook die van de overheid (kunstwerken, oevers en kanalen) in kaart wordt gebracht zodat in een later stadium objectief kan worden aangetoond dat schade al dan niet afkomstig is door gaswinning.
		Antwoord	Vermilion heeft toegezegd om voorafgaand aan de start van de aardgasproductie een bouwkundige vooropname uit te voeren op een representatieve selectie van bouwwerken in het invloedsgebied van de winning. Op dit moment wordt door Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en Vermilion gewerkt aan een overeenkomst om de toegezegde vooropnames aan gebouwen uit te werken en onder te brengen bij de Commissie Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân.
12c	71	Zienswijze	Zie 7f en 8u.
		Antwoord	Zie 7f en 8u.
12d	105	Zienswijze	Zie 3g en 7f.
		Antwoord	Zie 3g en 7f.
		Conclusie	De zienswijzen geven geen aanleiding tot het wijzigen van de watervergunning mijnbouwlocatie.

13			<i>Inpassingsplan</i>
13a	66, 76	Zienswijze	Alhoewel het (rijks)inpassingsplan gaat over de aanleg van een aardgastransportleiding kan deze niet los worden gezien van de voorgenomen gaswinning Oppenhuizen. Indiener heeft in haar reactie op het voorontwerp gevraagd om bij de besluitvorming over het (rijks)inpassingsplan rekening te houden met het provinciale standpunt over gaswinning.
		Antwoord	In de Nota van Antwoord Vooroverlegreacties (bijlage 12 van de toelichting van het inpassingsplan) is onder 3a ingegaan op het standpunt van de indiener ten aanzien van gaswinning. In het kader van de besluitvorming over het inpassingsplan is ter dege rekening gehouden met het standpunt van de indiener ten aanzien van de gaswinning.
13b	66	Zienswijze	Het wetsvoorstel 'Wet bewijsvermoeden gaswinning Groningen' is afgebakend tot fysieke schade als gevolg van aardbevingen binnen het effectgebied Groningenveld. Het wetsvoorstel heeft daarmee geen enkele betekenis voor de voorgenomen gaswinning Oppenhuizen. Door deze strikte afbakening ontstaat een ongewenste rechtsongelijkheid voor burgers in Nederland. Indiener vraagt om het principe van omkering van de bewijslast te laten gelden voor alle gaswinningen - en voor mijnbouwschade in ruime betekenis - in Nederland.
		Antwoord	Aangezien de gaswinning Oppenhuizen plaatsvindt buiten het effectgebied van de gaswinning uit het Groningenveld, geldt het principe van omkering van de bewijslast inderdaad niet voor de gaswinning Oppenhuizen. De omkering van de bewijslast geldt alleen voor het effectgebied van de gaswinning uit het Groningenveld, omdat alleen daar sprake is van grote aantallen schadegevallen als gevolg van de gaswinning in dat gebied. Daarom is geen sprake van rechtsongelijkheid. Zie ook het antwoord op zienswijze 3a.
13c	71, 77, 78	Zienswijze	Het inpassingsplan 'Gastransportleiding Oppenhuizen - Ried 2' biedt de juridisch-planologische basis voor de ruimtelijke inpassing van de nieuwe aardgastransportleiding. Het plangebied is deels gelegen buiten

			de gemeente Súdwest-Fryslân. Indieners vragen zich af of de andere planologische kaders hier wel ruimte voor bieden (o.a. Gemeente Franekeradeel).
		Antwoord	Het inpassingsplan 'Gastransportleiding Oppenhuizen - Ried 2' biedt de juridisch-planologische basis voor de ruimtelijke inpassing van de nieuwe aardgastransportleiding vanaf de mijnbouwlocatie Oppenhuizen, via de mijnbouwlocatie Bozum 1, naar de mijnbouwlocatie Ried 2. Dit gebeurt door middel van het toevoegen van een dubbelbestemming. De onderliggende bestemmingen in de vigerende bestemmingsplannen blijven (voor zover zij niet strijdig zijn met de dubbelbestemming) hierdoor in stand. Op de betreffende gronden gelden straks dus twee bestemmingen: een bestemming vanuit de vigerende gemeentelijke bestemmingsplannen en de dubbelbestemming van het inpassingsplan. Het inpassingsplan wordt na vaststelling geacht deel uit te maken van het bestemmingsplan van de betrokken gemeenten die op dezelfde gronden betrekking hebben. Het plangebied van het inpassingsplan loopt door de gemeenten Súdwest-Fryslân, Littenseradiel en Franekeradeel.
13d	90	Zienswijze	Bij de voorbereiding van het inpassingsplan is ten onrechte geen rekening gehouden met de (financiële) belangen van indiener. De belangen zijn onvoldoende meegewogen en een compensatie of oplossing richting indiener is niet aangeboden. Dit gegeven maakt het inpassingsplan ondeugdelijk en onacceptabel. Indiener verzoekt het inpassingsplan zodanig aan te passen dat de voornoemde belangen daarin voldoende gewaarborgd worden en de volledige schade wordt vergoed en negatieve gevolgen tot een minimum worden beperkt.
		Antwoord	Het tracé van de aardgastransportleiding loopt door het eigendom van indiener, ter plaatse van gronden die agrarisch in gebruik zijn (grasland). Deze gronden hebben op basis van het vigerende gemeentelijke bestemmingsplan Buitengebied Wymbritseradiel een agrarische bestemming zonder relevante bebouwingsmogelijkheden. Zoals beschreven in paragraaf 2.2.1. van de toelichting van het inpassingsplan is er bij de tracering van de aardgastransportleiding voor gekozen deze zoveel mogelijk in het landelijk gebied te leggen en daarmee bebouwing zo mogelijk te mijden. In paragraaf 6.4.2. van de toelichting van het inpassingsplan is beschreven dat het binnen het tracé van de aardgastransportleiding verboden is zonder omgevingsvergunning werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden uit te voeren. Activiteiten als het wijzigen van het maaiveldniveau of het planten van diepwortelende beplanting zijn daarmee gekoppeld aan een omgevingsvergunning. De opgenomen regeling beschermt de leiding tegen eventuele invloeden van buitenaf, bijvoorbeeld beschadiging van de leiding door graafwerkzaamheden of door de zuren van kuilgras die de coating van de leiding kunnen

			<p>aantasten. Tevens dient de leiding bereikbaar te zijn voor eventuele reparatie en onderhoud. Geen omgevingsvergunning is vereist voor werken en werkzaamheden die worden uitgevoerd ten dienste van de bestemmingsomschrijving en de normaal te achten beheer- en onderhoudswerkzaamheden. Het normale agrarische gebruik van de gronden kan derhalve worden voortgezet.</p> <p>Vermilion zal met alle grondeigenaren op het leidingtracé, en dus ook met indiener, een overeenkomst afsluiten. Dit is beschreven in paragraaf 7.1.2. van de toelichting van het inpassingsplan. Deze overeenkomst heeft betrekking op het vestigen van een recht van opstal ten behoeve van het leggen, gebruiken en onderhouden van de leiding. Volgens de bij deze overeenkomsten behorende bepalingen is Vermilion verplicht om indiener een financiële vergoeding te verstrekken als tegenprestatie voor het verlenen van het recht van opstal en mogelijke schade als gevolg van de aanleg en instandhouding van de leiding te vergoeden. Indien op minnelijke wijze geen overeenstemming kan worden bereikt, kan voor de aanleg en instandhouding van de aardgastransportleiding een beroep worden gedaan op de Belemmeringenwet Privaatrecht. Middels deze wet kan door de Minister van Infrastructuur en Milieu aan de rechthebbenden een zogenaamde gedoogplicht worden opgelegd.</p> <p>De (financiële) belangen van indiener zijn hiermee voldoende meegewogen en een vergoeding is gewaarborgd.</p>
13e	90	Zienswijze	<p>In het inpassingsplan is aangegeven dat uit onderzoek zou zijn gebleken dat de gaswinning geen grote invloed zal hebben op de bodemdaling en de risico's aanvaardbaar zijn. Dit standpunt wordt niet door alle onderzoekers en rapporten ondersteund. Indiener bestrijdt dan ook dat deze conclusie op grond van de rapporten gerechtvaardigd is.</p>
		Antwoord	Zie het tweede deel van het antwoord op zienswijze 2k.
		Conclusie	De zienswijzen geven geen aanleiding tot het wijzigen van het inpassingsplan.

4 Overzicht wijzigingen

Dit hoofdstuk geeft de wijzigingen weer in de besluiten die zijn doorgevoerd ten behoeve van de definitieve besluitvorming inzake het project Gaswinning Oppenhuizen. Het betreft wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen en ambtshalve wijzigingen.

4.1 **Wijzigingen als gevolg van ontvangen zienswijzen**

Er zijn geen wijzigingen in het inpassingsplan of de uitvoeringsbesluiten naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen.

4.2 **Ambtshalve wijzigingen**

4.2.1 *Ambtshalve wijzigingen in het inpassingsplan*

De toelichting van het inpassingsplan is op enkele punten redactioneel herzien.

4.2.2 *Ambtshalve wijzigingen in de uitvoeringsbesluiten*

Het instemmingsbesluit met het winningsplan wordt zodanig aangepast dat een representatieve nulmeting aan gebouwen voorafgaand aan de winning wordt voorgeschreven.

De uitvoeringsbesluiten zijn verder op enkele punten redactioneel herzien.